

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Eva Raymanová

Proměny masopustních tradic v obci Strání v letech 1986-2016

ve vzpomínkách obyvatel obce

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Adam Votruba, Ph.D.

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6.1.2017

Eva Raymanová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Adamu Votrubovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Dále všem respondentům, kteří mě pozvali do svých domovů a sdíleli se mnou své vzpomínky a názory. V neposlední řadě potom rodině a přátelům za podporu.

Úvod.....	5
1. Stav pramenů a literatury.....	6
1.1 Literatura věnující se masopustu.....	6
1.2 Literatura o mečových tancích a o tanci „pod šable“.....	9
2. Metodologie.....	10
2.1 Výzkumný problém.....	10
2.2 Výzkumná strategie.....	10
2.3 Techniky sběru dat.....	11
2.4 Výběr vzorku, prostředí výzkumu, doba trvání výzkumu.....	12
2.5 Analytické postupy.....	13
2.6. Hodnocení kvality výzkumu.....	14
2.7. Etické otázky.....	15
3. Historický kontext.....	16
3.1 Masopust obecně z historického hlediska	16
3.2 Masopust v českých zemích.....	19
3.3 Mečové tance a tanec „pod šable“.....	20
4. Charakteristika zkoumané oblasti.....	23
5. Empirická část.....	26
5.1 Fašank ve Strání.....	26
5.2 Současnost (rok 2016)	26
5.3 Festival masopustních tradic Fašank.....	33
5.3.1 Vznik a vývoj festivalu.....	33
5.3.2 Financování a organizace festivalu.....	35
5.3.3Hodnocení festivalu obyvateli.....	36
5.4 Změny v masopustní obchůzce.....	39
5.5 Změny fašanku v souvislosti s pádem komunistického režimu.....	40
5.6. Kroje v souvislosti s masopustní obchůzkou.....	42
Závěr.....	43
Použitá literatura a zdroje.....	46
Přílohy.....	49

„Na Vánoce, to sa len porád chodí z kostela do kostela.

Ale fašanky, to sú svátky! To sa chodí z hospody do hospody!“¹

Úvod

Jedním z typických lidových svátků, jenž dlouhodobě, i když ve změněné podobě, přežívá až do současnosti, je masopust. Jedná se o čas na pomezí zimního a jarního období, který se vyznačuje bujným veselím, výborným jídlem, různými druhy občůzek. Většinu z nás v této souvislosti asi napadnou také masky a převleky. Oslavy masopustu nalezneme v různých státech Evropy, ale také například v Americe. Tam se ujaly pod původním názvem karneval, přejatým z italštiny. Nejznámějším zástupcem na americkém kontinentu je zřejmě brazilský karneval v Riu de Janeiru.

Na našem území bohužel některé z masopustních oslav v průběhu let a s měnící se společností zanikly, ale ve velké míře přežívají dále, a to v mnoha podobách. Největší změnu spatřuji v tom, že by termínem masopust dnes většina lidí označila poslední dny před začátkem půstu. Zatímco dříve, v souvislosti s církevním rokem, jím bylo označováno celé období od svátku Tří králů až po Popelčnický středu, kdy začínal půst. Právě na poslední dny tohoto období se soustřeďují největší oslavy s masopustem spojené. Nejenom pro naše území jsou potom charakteristické masopustní občůzky, které mají různé regionální odlišnosti. Na mnoha

---

¹ Straňanské moudrosloví. Fotografie dostupná z <http://www.folklorweb.cz/clanky/20040209.php>, cit. 1.1.2016

místech České republiky to jsou občůzky masek a pouze v několika obcích (především na Uherskobrodsku) se dodnes dodržují občůzky, pro které je charakteristický mečovů tanec. Jedním takovům místem u nás je právě obec Strání na Moravě, ze které pochází moje matka.

Malebná obec Strání² leží na česko-slovenské hranici a zřejmě všem, kteří se zajímají o folklor, okamžitě vyvstanou na mysli kulturní zvyklosti, které se zde zachovávají a kulturní akce, které se zde konají. Ať už se jedná například o pěvecká vystoupení Vlasty Grycové a její cimbálové muziky či o masopustní tradice spojené s jedinečným tancem „pod šable“, kterými se chci ve své práci zabývat já.

Pravidelně každý rok jezdíme do Strání navštěvovat rodinu, a tak jsem již v minulosti měla několikrát možnost navštívit Festival masopustních tradic Fašank. Nejvíce se mi vždy líbilo sobotní vystoupení domácích, když přišel na řadu tanec pod šable. Dále ochutnávání koblih, kterých je vždy v každém domě usmaženo spousta a úterní občůzka několika skupin fašancářů po obci, zakončená pochováváním basy. Celé jsem to vnímala jako událost, která má v obci své místo a je každoroční tradicí. Co si pamatuji, na festivalu vždy vystupovalo kromě místních i mnoho hostujících souborů a na sobotní vystoupení před Zámečkem se šli podívat snad všichni obyvatelé obce.

Velkým překvapením pro mě bylo, když jsem se dozvěděla, že v roce 1986 na úterní občůzku vyrazilo sotva pár skupin tanečníků. Okamžitě mě napadlo, jak k takovému rozdílu během let došlo, jak na to vzpomínají obyvatelé obce a jak o těchto změnách smýšlí. Začala jsem se pak blíže o tamní masopust zajímat. Díky lásce ke kultuře a krásným vzpomínkám na Strání, místo jako takové, jsem se rozhodla na toto téma zpracovat bakalářskou práci.

1.1 Stav pramenů a literatury

1.1. Literatura věnující se masopustu

O masopustu a karnevalovém období toho již bylo mnoho napsáno. Jelikož se tato práce zabývá masopustem ve Strání, pro které je typická masopustní občůzka s mečovů tancem pod šable, nahlédla jsem nejprve na odbornou obecnou terminologii pojmů. Jsou to pojmy *masopust*, *mečové tance* a *pod šable*, které jsem našla v encyklopedii Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska³. Některé zdroje použité pro zpracování těchto pojmů mi pak posloužily k získání podrobnějších informací pro mou práci.

---

² Obec je složena ze dvou strání– Strání a Květná, nicméně tvoří jeden celek.

³ Jeřábek, Richard (ed.): Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Svazek 2 a 3, Mladá fronta, Praha 2007

Náhled na masopust z historického hlediska pro období středověku a novověku poskytují dvě knihy z let 2007 a 2005, které patří do edice *Každodenní život* od nakladatelství Argo. První z nich je kniha od Michaila Michajloviče Bachtina s názvem *François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*.⁴ Zde autor prostřednictvím Rabelaisova románu Gargantua a Pantagruel objevil téma lidových slavností, a především téma karnevalu. Druhá z nich, pro období raného novověku, je pak kniha *Lidová kultura v raně novověké Evropě*⁵ od autora Petera Burkeho. Burke se v knize zabývá lidovou kulturou 16. – 18. století jako projevem laických vrstev a zároveň věnuje pozornost tomu, jaké pohledy a názory na ni měly vyšší společenské vrstvy. Několik kapitol v knize je věnováno i světu karnevalu, do nějž je zařazeno i sledované období masopustu.

Přesuneme-li se blíže do současnosti a zaměříme-li se na masopust u nás, stal se předmětem podrobnějšího zájmu na konci 19. století. Různé články publikované v časopisech přibližovaly místní tradice a varianty masopustních zvyků. Významným kulturním historikem, jenž se masopustem zabývá, je Čeněk Zíbrt. V roce 1886 například uveřejnil článek *Český masopust*⁶ v časopise *Zlatá Praha* a dále se jím zabýval i ve své sbírce *Masopust držíme*⁷. Ta vyšla v edici *Veselé chvíle v životě lidu českého*, rozdělil ji podle církevního roku a dočteme se v ní i o množství v té době již zaniklých tradic.

Řada studií, sborníkových a monografických prací, týkajících se výročních obyčejů, vyšla ve druhé polovině 20. století. Zabývají se těmito obyčeji z hlediska geneze, životnosti, obsahových a funkčních proměn v dobových a regionálních souvislostech. K autorům těchto prací patří například A. Václavík, V. Frolec, J. Tomš, M. Ludvíková, E. Večerková, L. Tarcalová, H. Bočková...⁸

Jelikož se sledovaná obec nachází na Moravě, významný je i 10. svazek nové řady *Vlastivědy moravské*, jenž nese název *Lidová kultura na Moravě*⁹. Svazek nabízí komplexní pohled na lidovou kulturu 19. a 20. století v různých regionech Moravy. Sleduje vývoj kultury s vědomím, že „*kultura je vždy celek zachycující víru, vědění, právo, morálku a nejrůznější*

---

⁴ Bachtin, Michail Michajlovič: *François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*, Argo, Praha 2007

⁵ Burke, Peter: *Lidová kultura v raně novověké Evropě*, Argo, Praha 2005

⁶ Zíbrt, Čeněk: *Český Masopust*, Zlatá Praha 14, 1886, s. 215–218

⁷ Zíbrt, Čeněk: *Masopust držíme* In: Zíbrt, Čeněk: *Veselé chvíle v životě lidu českého*, Vyšehrad, Praha 1950, s. 55-126

⁸ Večerková, Eva: *Výroční obyčeje a obyčeje spjaté se zemědělstvím*. In: Jančář, Josef a kol.: *Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10, Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000*, s. 187

⁹ Jančář, Josef a kol.: *Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10, Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000*

znalosti a dovednosti, jež si člověk osvojil jako člen společnosti, v němž žije, a že jednotlivé prvky kultury se proměňují spolu s proměnami způsobu života, přicházejícími nezávisle na vůli jednotlivce.“¹⁰

Důležité jsou i sborníky. První, s názvem *Masopustní tradice*¹¹ z roku 1979, je 5. svazkem edice *Lidová kultura a současnost* od Václava Frolece a zabývá se vývojem a funkcí masopustních tradic z Čech, Slovenska, ale i Maďarska, Polska atd. Druhým je sborník *Obřadní obchůzky*¹² z roku 1988, jež připravil k vydání taktéž Václav Frolec. Tento má širší tematický záběr. Zabývá se obchůzkami různých výročních obyčejů (například velikonočních), ale nalezneme v něm i několik příspěvků týkajících se právě těch masopustních.

Od autorů Jitky Staňkové a Ludvíka Barana se pak v knize z roku 1998 s názvem *Masky, démoni, šaškové*¹³ dozvídáme o lidových obřadech spojených s kostýmy a maskami. Jsou zde popisovány různé masopustní průvody a rozebírán smysl masek.

Ze současného 21. století zmíním publikaci *Lidové zvyky*¹⁴ z roku 2004 z pera Jiřiny Langhammerové, jež shrnuje české lidové zvyky v průběhu celého roku. Snad nejnovější publikace na toto téma má název *Obyčeje a slavnosti*¹⁵. Je z roku 2015 od autorky Evy Večerkové a podává obraz výročních obyčejů v časových proměnách se zaměřením na venkovské společenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Za účelem získání specifických informací pro mé výzkumné období 1986-2016 ve zvolené obci Strání, jsem použila některá čísla časopisu *Zpravodaj obce Strání*,¹⁶ který vychází od roku 2006 a programy Festivalu masopustních tradic ve Strání. Dále jsem využila publikaci Pavla Popelky - *Fašank: Festival masopustních tradic*,¹⁷ kde autor krátce sumarizuje každý rok z prvních 25 let proběhlých ročníků festivalu od roku 1987 do roku 2012.

---

¹⁰ Jančář, Josef: Předmluva. In: Jančář, Josef a kol.: *Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10, Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s. 7*

¹¹ Frolec, Václav (ed.): *Masopustní tradice, Blok, Brno 1979*

¹² Frolec, Václav (ed.): *Obřadní obchůzky, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Ústav lidového umění ve Strážnici, Uherské Hradiště 1988*

¹³ Staňková, Jitka – Baran, Ludvík: *Masky, démoni, šaškové, THEO, Praha 1998*

¹⁴ Langhammerová, Jiřina: *Lidové zvyky, Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2004*

¹⁵ Večerková, Eva: *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře, Praha 2015*

¹⁶ *Zpravodaj obce Strání, OÚ Strání, Strání 2006-2016*

¹⁷ Popelka, Pavel: *Fašank: Festival masopustních tradic: 25 let: Strání: 1987-2012, Strání: Obec Strání; V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2012*

1.2 Literatura o mečových tancích a o tanci „pod šable“

O dějinách tance nejen na Moravě se dočteme v knize *Jak a kdy se v Čechách tancovalo*¹⁸ od Čenka Zírta, kde se autor věnuje právě i zbrojným (mečovým) tancům. O typologii lidového tance píše v kapitole *Typologie lidového tance* Jitka Matuszková. O hudebním folkloru a s ním spojených písničkách, nejen ve vztahu ke straňanskému tanci pod šable, píše Marta Toncrová v kapitole *Písňové druhy a zpěvní příležitosti*. Obě kapitoly nalezneme v 10. svazku edice *Lidová kultura na Moravě*.¹⁹ Tématu lidových tanců se věnuje i Zdenka Jelínková v knize *Lidové tance na Slovácku*,²⁰ jež vyšla v edici *Národní tance*.

Další zmínku o tanci pod šable ze Strání přinesl Leoš Janáček ve stati *Tanec mečový na naší domácí půdě*.²¹ Konkrétnější je potom František Pospíšil ve své stati *Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě*, kde rozebírá původ i podobu tance.²²

Původu, změnám a podobě tance se podrobněji věnuje i Pavel Popelka v textu *Ekologie straňanského masopustního tance Pod šable*²³ ze sborníku *Masopustní tradice*. Od stejného autora potom máme k dispozici texty jednotlivých písní, které tanec doprovází, a to v knize *Řečeno písni – lidové písně ze Strání*.²⁴

V roce 2008 vyšla kniha *Prostředí tance – Hranice identity a jejich překračování*,²⁵ která se zabývá vývojem různých podob tanečních typů a upozorňuje na to, že na výslednou formu tance mají vliv různé prvky, jako hudební, taneční, sociokulturní, ale i politické

---

¹⁸ Zírt, Čeněk: *Jak se kdy v Čechách tancovalo: dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby se zvláštním zřetelem k dějinám tance vůbec*, 2. vyd., (v SNKLHU 1. vyd.), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1960

¹⁹ Jančář, Josef a kol.: *Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně*, Brno 2000

²⁰ Jelínková, Zdenka: *Lidové tance na Slovácku. Národní tance*, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1954

²¹ Janáček, Leoš: „Pod šable“. *Tanec mečový na naší domácí půdě*. In: *Folkloristické dílo (1886-1927): studie, recenze, fejetony, zprávy*. Svazek 3-1, Editio Janáček, Brno 2009, s. 335-336

²² Pospíšil, František: *Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě*. *Národopisný Věstník Československý VI.*, Společnost národopisného musea československého, 1911, s. 25–55

²³ Popelka, Pavel: *Ekologie straňanského masopustního tance Pod šable*. In: Frolec, Václav (ed.): *Masopustní tradice, Blok, Brno 1979* s. 165-171

²⁴ Popelka, Pavel: *Řečeno písni – lidové písně ze Strání*, Krajská knihovna Františka Bartoše; Muzeum J. A. Komenského, Uherský Brod 2005

²⁵ Černíková-Silná, Kateřina (ed.): *Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování*, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008, s. 7

a ideologické prostředí.²⁶ Od J. M. Krista se zde dozvídáme o rozšiřování tance pod šable do dalších lokalit na Slovácku.²⁷

2. Metodologie

2.1 Výzkumný problém

Má práce se zajímá o proměny masopustních tradic v obci Strání za uplynulých třicet let.

Od roku 1986 došlo k mnohým sociokulturním a ekonomickým změnám celé společnosti a do roku 2016 se oslavy masopustu v obci rapidně rozrostly. Práce se také zabývá tím, jak obyvatelé obce na proměny těchto tradic vzpomínají a jak o nich smýšlí. Výsledný text je formulován nejen jako informace o proměnách masopustních tradic od roku 1986 do roku 2016 (včetně), ale současně jako reflexe těchto proměn samotnými aktéry z obce Strání.

Specifické výzkumné otázky - například: Snižuje se účast obyvatel na fašanku? Změnila se věková skladba obyvatel, kteří se na fašanku aktivně/pasivně podílí? Změnily se nějak tradice po pádu komunistického režimu, po rozdělení Československé republiky, po vstupu do Evropské unie? Jak ovlivnil proces komercionalizace samotnou podobu svátku? Změnily se masopustní tradice v souvislosti se vznikem Festivalu masopustních tradic Fašank? Atd.

Výzkumná otázka: Jak se dle vzpomínek obyvatel obce Strání proměnila tamní podoba masopustních tradic v letech 1986-2016 a jak o těchto změnách obyvatelé obce smýšlejí?

2.2 Výzkumná strategie

Vzhledem k výzkumnému problému, který jsem popsala výše, jsem si vybrala kvalitativní výzkumnou strategii. Mým cílem nebylo získat informace, které by sloužily ke všeobecné generalizaci. Zajímaly mě především zcela konkrétní a specifické názory obyvatel obce Strání.

Důvodem, proč jsem volila kvalitativní výzkum, je i fakt, že pro mnou zkoumané téma jsem zpracovávala informace především na základě rozhovorů v kombinaci s analýzou

---

²⁶ Stavělová, Daniela: Předmluva. In: Černíková-Silná, Kateřina (ed.): Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008, s. 7

²⁷ Krist, Jan Miroslav: Putování tance pod šabe. In: Černíková-Silná, Kateřina (ed.): Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008, s. 75-80

dokumentů a zúčastněným pozorováním – což jsou metody sběru dat charakteristické právě pro kvalitativní výzkum.

Výhodu kvalitativního výzkumu spatřuji v tom, že je pružný. „*V jeho průběhu nevznikají pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy i nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze.*“²⁸ Jinými slovy, můj výzkumný plán se mohl poněkud odchýlit od své počáteční podoby, na základě získaných výsledků a okolností, které nastaly při sběru dat a se kterými jsem při samém plánování výzkumu nepočítala. Teprve získané informace mi tedy pomohly správně definovat výzkumný problém.

2.3 Techniky sběru dat

Rozhodla jsem se zkombinovat tři různé techniky sběru dat a to rozhovor, analýzu dokumentů a pozorování. Za hlavní techniku považuji samotný rozhovor. Analýzu dokumentů jsem zvolila pro získání přesně zapsaných údajů a pozorování je pouze jakási doplňková metoda, která mi měla pomoci získat celkový vhled do problematiky.

Co se rozhovoru týká, použila jsem polostrukturovaný rozhovor s pomocí návodu. Jak jsem již uvedla, vybrala jsem si kvalitativní strategii i pro její pružnost, s čímž úzce souvisí právě tento typ rozhovoru. Hendl ohledně voleb způsobu dotazování uvádí, že: „*existuje určitá střední cesta v podobě polostrukturovaného dotazování, jež se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.*“²⁹ Návodem k rozhovoru pak byl pomocný seznam otázek, které měly během mého dotazování zaznít. To mi také někdy posloužilo k usnadnění pozdějšího srovnávání získaných dat. Nicméně jsem byla vedena snahou o to, aby se respondenti rozmluvili sami, protože každého samozřejmě v souvislosti s tématem napadlo něco jiného. Více otázek jsem kladla většinou ke konci rozhovoru, když již respondent sám od sebe nevěděl, co říci. Velkou výhodou tedy bylo, že jsem mohla konkrétní znění a pořadí otázek přizpůsobit dané situaci během rozhovorů.³⁰

Pokud s tím respondent souhlasil, zaznamenávala jsem rozhovor pomocí audio nahrávky s pozdější transkripcí, kdy jsem si v průběhu dotazování sepisovala jen nejdůležitější body rozhovoru. V několika případech si ale respondenti nepřáli, abych audio záznam pořizovala a v těchto případech jsem se snažila rozhovory zaznamenávat v jejich průběhu písemně. Ať už se jednalo o nahrávání rozhovorů či přímé zapisování, vždy jsem si dělala

---

²⁸ Hendl, Jan: Kvalitativní výzkum, Portál, Praha 2005, s. 50

²⁹ Tamtéž, s. 164

³⁰ Tamtéž, s. 50

i průběžné poznámky, které jsem co nejdříve po skončení rozhovoru převáděla ve smysluplný ucelený text.

Pro své pozorování jsem zvolila roli pozorovatel jako účastník – jednalo se tedy o zúčastněné pozorování. Nechtěla jsem se stát rovnoprávným členem zkoumané skupiny, ale mým cílem bylo pouze provádět pozorování a do děje nezasahovat. Nemohla jsem si však zvolit roli úplného pozorovatele (který zůstává v anonymitě), jelikož jsem se chtěla zúčastnit i těch částí masopustu, které nejsou přístupné široké veřejnosti. Tyto části se odehrávají v uzavřené komunitě, a tak si ostatní byli vědomi mé přítomnosti i toho, že je pozoruji. Hlavním prostředkem záznamu z mého pozorování byly terénní poznámky. Dále jsem pořídila několik fotografií.

2.4 Výběr vzorku, prostředí výzkumu, doba trvání výzkumu

Výběr vzorku

Za časové vymezení svého projektu jsem zvolila uplynulých třicet let. Jako hlavní metodu jsem si zvolila rozhovor; většina mých respondentů byla již v roce 1986 dospělá a mohla si tak celé časové rozmezí pamatovat, vypravovat o něm a reflektovat jej. Celkem jsem provedla rozhovor s jedenácti respondenty.³¹ Kritériem bylo, že masopust je označován jako jev, kterého se ve své podstatě zúčastňují všichni obyvatelé obce.

Pro komplexní vnímání karnevalu jsou důležití i ti, co aktivně nevystupují. Dotazovala jsem se tedy účastníků jak aktivních (osoby, které samy tančí či tančily tanec pod šable; osoby, které zajišťují muziku, zúčastní se v kroji, nebo se podílejí či podílely na přípravě Festivalu masopustních tradic Fašank), tak pasivních (kteří sice nemají kroje či masky, ale také se přidávají k masopustnímu průvodu, nebo například ti, v jejichž domech se tančí tanec pod šable, a které aktérům nabízejí pohoštění...). Dotazovala jsem se jak žen, tak mužů, abych neopomenula možnost, že se odpovědi mohou lišit i v souvislosti s genderovou perspektivou, přestože zjišťování těchto odchylek nebylo primárním cílem mého výzkumu.

Prostředí výzkumu

Jak jsem již uvedla, za oblast svého výzkumu jsem si vybrala obec Strání.³² Celé zúčastněné pozorování proběhlo na jejím území. Dále všechny rozhovory (až na jednu výjimku,

---

³¹ Viz příloha č. 1

³² podrobněji v kapitole č. 4 - Charakteristika zkoumané obce

kdy byl respondent pro účel provedení rozhovoru pozván do domu mého strýce) probíhaly přímo u respondentů doma – tedy opět na území obce.

Doba trvání výzkumu

Zúčastněné pozorování jsem prováděla v roce 2016 (masopustu jsem se ale zúčastnila i několik let předtím čistě jako návštěvník). Ačkoliv masopust spadá do období od 7. ledna až po masopustní úterý, jeho slavení se dnes ve Strání odehrává v období probíhajícího Festivalu masopustních tradic Fašank. To v roce 2016 připadlo na data 31.1.- 9.2. V těchto dnech jsem zde také provedla terénní výzkum.³³ Nejdůležitějším datem bylo 9.2. – masopustní úterý, kdy probíhala pro Straňáky tolik významná masopustní obchůzka s tancem pod šable a následné pochovávaní basy.

2. 5 Analytické postupy

Důležité bylo si uvědomit, že analyzování dat se musí provádět již v průběhu jejich sběru a je nutno je korigovat tak, aby byla relevantní pro mou výzkumnou otázku. Prvním krokem byla transkripce rozhovorů z audionahrávek. Vzhledem k rozsahu získaných dat jsem zvolila techniku shrnujícího protokolu. Nepřepisovala jsem tedy celé rozhovory, ale pouze momenty, které byly zásadní pro zodpovězení výzkumné otázky.³⁴

Co se týče formulace mnou položených dotazů během rozhovorů, při transkripci jsem je již převedla do spisovné podoby češtiny (bez hovorových výrazů a nespisovných koncovek) a vypustila jsem zcela nepodstatná „hmmm“, „nebooo“, „nooo“ atd.

Odpovědi respondentů jsem však vždy při transkripci zapisovala doslovně, abych poté v případných citacích v práci zachovala autenticitu jazyka a straňanského nářečí.³⁵

Dále proběhla transkripce terénních poznámek. Výběr informací, které jsem si zvolila pro transkripci byl důležitý, neboť *„tužka a papír tedy nejsou jen nástrojem záznamu toho, co vnímáme smysly, ale i nástrojem komunikace. Skrze ně jako bychom dávali zprávu o tom, co je*

---

³³Je jisté, že příprava na masopust je dlouhodobá. Například nacvičování tance či šití krojů probíhá vesměs celý rok. Pro mě jako studentku by takto dlouhé pozorování nepřipadalo v úvahu. Za dobu svého terénního výzkumu jsem si tedy zvolila období, na jehož začátek právě připadá i nejvíce příprav pro nejdůležitější akce, které probíhaly 5., 6. a 9. 2. 2016

³⁴Často se stávalo, že respondenti ve svých vzpomínkách zabrousili i do jiného období, či ke zcela jiným věcem, které pro mou práci nebyly podstatné. Jednalo se například o vzpomínky starších informátorů, jak masopust probíhal ještě za jejich dětství, což pak bylo zcela mimo rámec mnou sledovaného období a tyto informace jsem tedy z transkripce vyřadila (nicméně jsem si udělala poznámku o čem daný člověk hovořil, abych se vyznala v časovém sledu rozhovoru).

³⁵ Viz příloha č. 2

důležité, co si zapíšeme a co důležité není, co nezapíšeme.“³⁶

V průběhu práce bylo podstatné všechna data zálohovat tak, abych pak o některé nahrávky či záznamy nešťastnou náhodou nepřišla, což se mi bohužel u nahrávky jednoho z prvních rozhovorů stalo.

Po transkripci dat jsem přistoupila k analýze. Ta sestávala především z důkladného pročitání dat jak z rozhovorů, tak z terénních poznámek a jejich segmentace. Segmentací se zde rozumí úryvky textu mající určitý význam.³⁷ Tím mohla být celá odpověď na otázku či pouze určitá věta.³⁸ Pokud mě v průběhu analýzy dat napadlo něco, co mi mohlo pomoci v propojení získaných dat, využila jsem i metodu poznámkování a nápad si zapsala.³⁹

Průběžně jsem zpracovávala i písemné dokumenty, což mi také v některých případech hodně pomohlo ke zkonkretizování určitých dat získaných z rozhovorů. Například pokud respondenti odkazovali na některou důležitou událost v určitém roce, ale nepamatovali si, ve kterém roce se přesně stala, programy jednotlivých Festivalů masopustních tradic mi pomohly si tato data spojit. Podobně tomu bylo například i s přesnými jmény hostujících souborů, pro která jsem zase pro prvních 25 let Festivalu využila publikaci Pavla Popelky⁴⁰ a pro zbylá léta opět programy festivalu.

Celý proces sběru a analýzy dat skončil v momentě, kdy jsem uznala, že bylo dosaženo cíle mého výzkumu. Závěrečnou interpretaci jsem provedla popisnou formou, doplněnou o citace z rozhovorů.

2.6 Hodnocení kvality výzkumu

Existuje mnoho faktorů, které mohly kvalitu mého výzkumu ovlivnit. Kvalitativnímu výzkumu se mimo jiné vytýká „*že jeho výsledky představují sbírku subjektivních dojmů.*“⁴¹

Co se rozhovorů týká, bylo zásadní snažit se klást srozumitelné otázky, jejichž formulace by nebyla nikterak subjektivně zbarvená a během rozhovoru nepřerušovat tok myšlenek respondentů. Při tvorbě otázek jsem se řídila pravidlem, „*Základní snahou při*

---

³⁶ Švaříček R., Šedová K. a spol.: Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, Portál, Praha 2007, s. 119

³⁷ V kontextu výzkumu šlo například o informace týkající se určitých roků, které byly něčím významné či o reflexi respondenta k jisté situaci.

³⁸ Hendl, Jan: Kvalitativní výzkum, Portál, Praha 2005, s. 211

³⁹ Tamtéž, s. 229

⁴⁰ Popelka, Pavel: Fašank: Festival masopustních tradic: 25 let: Strání: 1987-2012, Strání: Obec Strání; V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2012

⁴¹ Hendl, Jan: Kvalitativní výzkum, Portál, Praha 2005, s. 52

vymýšlení otázek je minimalizovat vnucování určitých odpovědí samou formulací otázky.⁴² Nezbytně nutné bylo dát respondentům najevo, že neexistuje žádná dobrá nebo špatná odpověď⁴³ a poskytnout jim dostatek času na formulaci odpovědi. Riziko také představovalo zkreslení informací ze strany dotazované osoby. V tomto bodě jsem se nicméně musela spolehnout na pravdomluvnost respondentů, tedy, že by mi úmyslně nepodávali lživé odpovědi či nezatajovali detaily.

Samozřejmě jsem musela počítat i s rizikem, že by má přítomnost při zúčastněném pozorování mohla ovlivnit přirozené chování pozorovaných subjektů. Jelikož jsou zúčastnění z posledních let zvyklí na jakýsi zvýšený „zájem z vnějšku“ jako například filmování Českou televizí, troufám si tvrdit, že má přítomnost pozorovanou situaci nikterak výrazně neovlivnila. Navíc se celého průběhu masopustu zúčastňují lidé i v civilním oblečení⁴⁴ - nikoliv jen v krojích.

V průběhu celého výzkumu pro mě byla důležitá jakási reflexe toho, jak jsem na pozorované jevy nahlížela.

2.7 Etické otázky

Základním etickým požadavkem bylo získání informovaného souhlasu všech respondentů. To znamenalo obeznámit je se svým výzkumem, metodami sběru dat, k čemu výzkum hodlám využít a v neposlední řadě představení mé vlastní osoby. Zároveň jsem jim na sebe poskytla i zpětný kontakt.

Při rozhovoru jsem se také snažila o nastolení příjemné atmosféry mezi mnou a respondenty. Kromě jednoho respondenta (č. 9) pro mě všichni byli téměř cizími či lidmi, které jsem v průběhu let zahlédla na některých událostech konaných v obci (hody, minulé ročníky Festivalu masopustních tradic Fašank, oslavy narozenin...). Nicméně Strání je ten typ obce, kde se skoro všichni navzájem znají. Většinu kontaktů na respondenty jsem sehnala prostřednictvím strýce a tety, kteří je také v počáteční fázi oslovili mým jménem. Takže poté respondenti samozřejmě věděli, čím jsem příbuzná. Začali například vzpomínat na mládí i na mou matku.⁴⁵ Myslím, že tím opadlo napětí či případné nepříjemné pocity, které by mohly

---

⁴² Tamtéž, s. 169

⁴³ Například jsem se během rozhovorů se setkala i s tím, že se respondenti téměř styděli říci, své případné negativní připomínky související s Festivalem masopustních tradic Fašank.

⁴⁴ Na mysli by zde mohla vyvstat právě úterní masopustní obchůzka, kdy jsou všichni tanečníci včetně hudebníků oblečeni do krojů. Ale i zde se vždy nachází několik pouze přihlížejících osob a některé mladší fašancáry pak na obchůzce doprovázejí i jejich rodiče, kteří v krojích také nejsou. Co se týká domů, do kterých chodí skupiny tančit, jejich obyvatelé většinou na sobě kroje nemají.

⁴⁵ Ta se ze Strání odstěhovala již před více než 30 lety.

vzniknout, kdybych pro ně byla osobou naprosto cizí. Zároveň to způsob vedení rozhovoru mezi mnou a respondenty nijak citově nepřibarvilo.

Během výzkumu jsem účastníkům nezatajovala žádné informace, které by s ním souvisely. Informovala jsem je, že samozřejmě mají možnost účast na výzkumu i v jeho průběhu odmítnout.

V neposlední řadě pak pro mne bylo samozřejmostí dodržování publikační etiky.

3. Historický kontext

3.1 Masopust obecně z historického hlediska

Karneval, masopust, voračky, končiny, ostatky nebo fašank, to jsou všechno označení, která se dnes používají pro období, jehož zvyky jsou důležitým výročním rituálem. Například u nás se dle pramenů již v období Velké Moravy v devátém století používal termín „mjasopust“⁴⁶. Dle Bachtina to byl od počátku čas oslav, hodování, uvolnění norem a morálky, čas průvodů masek a různorodých představení.⁴⁷ Kořeny tohoto rituálu jsou velmi staré. Nalezneme je až v římských bakcháliích a saturnáliích, ale rituály s podobnými prvky se zřejmě odehrávaly ještě dříve a v jiných kulturách. V historických motivech sledujeme například odkazy na antiku, především vazby na božstva vegetačního, prosperitního a plodnostního významu (např. Bakchus). Všechny tyto zvyky se nejlépe a nejdéle uchovaly na venkově, kde měly mimo zábavního charakteru zajistit zdraví, úrodu a plodnost.⁴⁸

Ve středověku a renesanci slavnosti karnevalového typu a s nimi spojené komické výstupy či smíchové obřady zaujímaly v životě člověka významné místo. Karneval stál na hranici mezi uměním a životem, byl to vlastně sám život, jen zformovaný do zvláštní podoby s vlastnostmi hry. Karneval neznal dělení na účinkující a diváky. Karnevalu se nepřihlíželo, karneval se prožíval a žili v něm všichni. Po dobu trvání karnevalu neexistoval pro nikoho jiný život než karnevalový. Nebylo kam z něho prchnout, neboť karneval neznal místní ohraničení. Karneval nebyl uměleckým jevištním projevem, ale jakoby reálnou (dočasnou) formou samého

---

⁴⁶ Horváthová, Eva, 1986, s. 139 cit. podle Staňková, Jitka – Baran, Ludvík: Masky, démoni, šaškové, THEO, Praha 1998, s. 8

⁴⁷ Bachtin, Michail Michajlovič: François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance, Argo, Praha 2007

⁴⁸ Langhammerová, Jiřina: Lidové zvyky, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004, s. 13-14

života, která se nepředváděla, ale která se po dobu karnevalu skutečně prožívala. V tom byla specifická podstata, osobitý způsob jeho existence.⁴⁹

Všechny karnevalové projevy byly i vnějškově spjaty s církevními svátky. Dokonce i karneval, který se nevázal k žádné události náboženské dějepřavy a k žádnému světcovi, splýval s posledními dny před velkým postem. Slavil se v protikladu k oficiálním svátkům jako dočasné osvobození od stávajícího řádu, jako dočasné zrušení všech hierarchických vztahů, privilegií, norem a zákazů. Zrušení všech hierarchických vztahů po čas karnevalu mělo obzvlášť velký význam. Zatímco oficiální svátky demonstrativně zdůrazňovaly hierarchické rozdíly, v průběhu karnevalu se všichni považovali za sobě rovné. Panovala zde zvláštní forma familiárního kontaktu mezi lidmi, kteří byli v obyčejném, nekarnevalovém životě oddělováni nepřekročitelnými bariérami stavovskými, majetkovými, služebními, rodinnými, věkovými atd.⁵⁰

Již Bachtin ve své knize zabývající se lidovou kulturou ve středověku a renesanci o karnevalu tvrdí, že toto sváteční veselí je nutné, aby se hloupost (bláznovství), která je naší druhou přirozeností a je člověku vrozena, mohla aspoň jedinkrát v roce svobodně vyžít, protože: *„My všichni, lidé, jsme špatně sbité soudky, které puknou od vína moudrosti, bude-li toto víno v stálém kvasu pokory a zbožném strachu. Je třeba dát vínu vzduch, aby nezkyso. Proto také v sobě povolujeme v určitém dni bláznovství (hlouposti), abychom se pak s tím větší horlivostí vrátili k službě boží.“*⁵¹ Ve světle karnevalu význam všech ostatních svátků pro lid klesal, a to zejména pod tlakem jejich těsného spojení s církevním nebo státním kultem. Karneval se stal ztělesněním a symbolem autentického všelidového svátku ulice, zcela nezávislým na církvi a státu.⁵²

V raném novověku se pak objevila teorie označující karneval za jakýsi „pojistný ventil“⁵³. Karnevalové průvody a frašky se v této době často vymezovaly proti vrchnosti a kněžím. Otázkou tedy je, proč je vládnoucí vrstvy společnosti dovolily. Teorie spočívá v tom, že si byly vědomy nerovností ve společnosti a potřeby bezmocných nějak vyjádřit svou bezmoc, nevoli a nutkání kompenzovat své frustrace. Toto pomyslné „vzbouření“ se proti řádu tedy

---

⁴⁹ Bachtin, Michail Michajlovič: François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance, Argo, Praha 2007, s. 12-15

⁵⁰ Tamtéž, s. 15-17

⁵¹ Tamtéž, s. 84

⁵² Tamtéž, s. 211-212

⁵³ Pozn.: v raném novověku „Nepoužívali výrazu „pojistný ventil“, protože kotle tímto zařízením nebyly vybaveny až do počátku 19. století, ale vysvětlovali celou věc stejně s použitím technologicky jednodušších metafor.“; Burke, Peter: Lidová kultura v raně novověké Evropě, Argo, Praha 2005, s. 214

proběhlo v tomto období, a po zbytek roku pak byli lidé opět poslušnými poddanými a zbožnými křesťany. Masky v karnevalových průvodech pak dodaly lidem jakousi anonymitu a pocit beztrestnosti.⁵⁴ Tento „pojistný ventil“ tedy sloužil i jako jakási forma sociální kontroly, a právě proto zřejmě vládnoucí vrstvy masopust povolovaly. Věděly zřejmě, že se všemi svými nerovnostmi (bohatství, moc...) by bez tohoto společnost nepřežila.

Masopustní období v raném novověku začínalo v lednu (někdy dokonce na konci prosince) a oslavy postupně sílily s přibližujícím se půstem. Slavnosti se odehrávaly pod širým nebem. Masopust v tomto období můžeme chápat jako divadelní hru, v níž se ulice a náměstí staly jevištěm a město divadlem. Stíraly se zde rozdíly mezi herci a diváky. Děj slavností se skládal z několika událostí, z nichž méně významné se odehrávaly po celou dobu masopustu a po celém městě.⁵⁵ Masopustu zde rozumíme jako dvěma protikladům: 1) mezi Masopustem a Postem (podle církevních zákonů byl půst obdobným hladovění a odříkání si nejen masa, ale i her, sexu a ostatních zábav) a 2) jako protikladu proti všednímu dni a zbytku roku. Masopust byl jakýsi „svět obrácený vzhůru nohama.“⁵⁶

Dnes užíváme slovo „karnevalový“ v rozšířeném významu. Karneval jako zcela určitý jev žije dodnes, i když jiné projevy lidového svátečního veselí, svou povahou podobné karnevalu, až na několik výjimek vymizely, nebo se k nepoznání změnily. Karneval byl v průběhu staletí mnohokrát popsán. Nicméně karneval není ve vlastním slova smyslu prostý a jednoznačný. Toto slovo sjednotilo pod jediný pojem řadu svátků s různým původem, které se vztahují k různým příležitostem, pro něž jsou však společné právě některé rysy lidového svátečního veselí.⁵⁷

Masopustní tradice prošly dlouhodobým vývojem v různých zemích a částech světa; v rozdílném sociokulturním, ekonomickém i politickém prostředí. Můžeme se tak setkat s různými variacemi těchto tradic, ať už se jedná o časové vymezení či o samotný průběh veselí, nicméně všechny si uchovávají mnoho společných rysů. Dnes znamená období masopustu ve vesnicích a ve městech čas hodování, plesů, divadelních her, zabíjaček, maskování, přestrojování, průvodů a různorodých masopustních obchůzek, kterým se budu podrobněji věnovat níže.

---

⁵⁴ Burke, Peter: Lidová kultura v raně novověké Evropě, Argo, Praha 2005, s. 214-215

⁵⁵ Tamtéž, s. 197

⁵⁶ Tamtéž, s. 202

⁵⁷ Tamtéž, s. 209-210

3.2 Masopust v českých zemích

Jedná se o období spadající mezi Vánoce a začátek postu před Velikonocemi. Vždy začíná 7. ledna po svátku Tří králů a končí na masopustní úterý před Popeleční středou. Přesné datové určení a délka jeho trvání se však každý rok mění v závislosti na Velikonoční neděli. Ta je první nedělí po úplňku, který nastane po jarní rovnodennosti. Koncem masopustu je čtyřicátý postní den před Velikonoční nedělí a poté začíná šestitýdenní půst.⁵⁸ Půst končí v období od poloviny února do začátku března.

Doba konání masopustu souvisí jednak s přírodním cyklem a jednak s liturgickým rokem. Z hlediska přírodního cyklu se jedná o čas, kdy je sice stále ještě zima, ale je již cítit přicházející jaro. To s sebou přináší hospodářské práce, které bez větších přestávek potrvají až do podzimu. Co se liturgického roku týká, jedná se o období, na které nejsou stanoveny žádné významné křesťanské svátky, ale na jeho konci zároveň nastává postní doba před Velikonocemi. Právě proto do tohoto období dříve také spadalo konání svateb, na které jindy během roku nebylo dost času, jelikož se často slavily i několik týdnů. Je to tedy období, kdy se lidé loučili s veselím na dlouhou dobu. Proto je také ukončení masopustu zároveň i tou největší oslavou.

Konec masopustu se označuje jako „*ostatky, voračky, masopoust (střední a západní Morava) a končiny (Valašsko), na Slovácku fašank (z německého Fasching⁵⁹)*. Do posledních tří masopustních dnů se soustřeďují mnohotvárné, bohaté a svým původem a funkcí různorodé obyčeje – *obchůzky, přestrojování, zvláštní jídla, tance a taneční hry, divadelní scénky a zábavy, v nichž se projevovala mužská chasa, ale i ženy děti, cechy a spolky*.“⁶⁰

Na konci masopustu se konaly různé průvody chlapců s muzikou, tance s děvčaty a obchůzky. Ať už obchůzky s mečovými tanci nebo asi nejrozšířenější průvody masek. S tím také souvisí obdarovávání. Maškary dostávaly za odměnu maso, vejce, koblihy (dříve obilí nebo mouku).⁶¹

Masky můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny: zoomorfní (medvěd, koza, kůň, kráva, slon, kohout, čáp...) a antropomorfní (parodie na různá povolání, zaměstnání či příslušnost ke společenské vrstvě či etnik – lékař, hajný, policista, hasič, řezník, doktor, kominík, šašek, Žid,

---

⁵⁸ I toto vymezení období má své regionální odlišnosti, například „ve Švýcarsku se liší data konání masopustní slavnosti podle toho, zda jde o oblast katolickou, nebo evangelickou reformovanou.“; Staňková, Jitka – Baran, Ludvík: *Masky, démoni, šaškové*, THEO, Praha 1998, s. 8

⁵⁹ Německé sovo fasching – v překladu masopust.

⁶⁰ Večerková, Eva: *Výroční obyčeje a obyčeje spjaté se zemědělstvím*. In: Jančář, Josef a kol.: *Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s.195*

⁶¹ Večerková, Eva: *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*, Praha 2015, s. 36

Indián, Afričan...).⁶² Dále se setkáváme s postavami tzv. slamáků, které kolísají na pomezí tohoto rozdělení.⁶³

K tradičním maskám se postupně každým rokem přidávají nové typy. Někdy se jedná pouze o blíže nespecifikovanou maškaru, jindy například vychází z filmů, televizních programů, parodují politiky či jinak reflektují dobové jevy.⁶⁴

V minulosti byly s koncem Masopustu na Moravě spojeny obyčeje, v nichž se projevovala úloha chasy. Zvolení mládenci dostali od obecního úřadu jakési právo, které zpodobňovaly meč či hůl, jež byly znakem jim propůjčené moci a povinnosti zachovat pořádek při zábavě. S nimi potom mládenci obcházeli různé domy a nakonec hostince.⁶⁵

Úplný závěr masopustního veselí symbolizuje loučení s masopustem, které se dřív konalo výhradně v poslední den masopustu, tedy na masopustní úterý. V dnešní době se ale na mnoha místech tato tradice posouvá na pondělí, či dokonce na víkend, kdy mají lidé volno. Jedná se o symbolické pochování postavy, která ztělesňuje masopust (na Moravě to bývá nejvíc basa – odtud název pochovávání basy). Inscenuje se smuteční průvod a závěrečná řeč, kdy je masopustu vytknuto, co neblahého v obci vykonal během své vlády⁶⁶ a zaznívají prohřešky místních lidí podané humornou formou. Po rozloučení se ukončí zábava i hodování a začíná půst.

3. 3 Mečové tance a tanec „pod šable“

Mečové tance mají staletou tradici. Tanec se zbraní byl znám již ve starověku a patřil mezi oblíbené kratochvíle i ve středověku. V Čechách byl typickou zábavou při zakončení slavnostního turnaje⁶⁷ a se zálibou jej tančily i příslušníci řemeslnických cechů.⁶⁸ Dokladem o výskytu tance nám může být vyprávění z 15. století, kdy Šašek z Mezihoří byl v Kolíně nad Rýnem očitým svědkem tance pana Lva z Rožmitálu v čele čtyřiaadvaceti jinochů, „kteří

---

⁶² Večerková, Eva: Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře, Praha 2015, s. 40

⁶³ Tamtéž, s. 45

⁶⁴ Tamtéž, s. 51

⁶⁵ Večerková, Eva: Výroční obyčeje a obyčeje spjaté se zemědělstvím. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s.196

⁶⁶ Langhammerová, Jiřina: Lidové zvyky, Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2004, s. 35

⁶⁷ „patrně byl do Čech přenesen se všemi jinými rytířskými mravy a kratochvílemi“; Zíbrt, Čeněk: Jak se kdy v Čechách tancovalo: dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby se zvláštním zřetelem k dějinám tance vůbec, 2. vyd., (v SNKLHU 1. vyd.), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1960, s. 89

⁶⁸ Tamtéž, s. 87

*tancovali se zbraní, držíce planoucí pochodně.*⁶⁹ V 16. století nebyl tento způsob tance Čechy nazýván jako tanec mečový, ale jako tanec „ve zbroji.“⁷⁰

Typologii tance v lidové tradici se zabývá Jitka Matuszková, od které se dozvídáme, že mužský mečový tanec řetězové formy a poskočného kroku je zcela samostatným typem tance.⁷¹

Masopustní obchůzky s mečovými tanci se u nás v současnosti vyskytují na Uherskoborsku ve Strání (pod šable), dále v Bystřici pod Lopeníkem (babkovníci s červenými tyčemi) a v Komni (skakúni s tasenými šavlemi). V Čechách potom jako mečová koleda na Krumlovsku, Rožmbersku, Kaplicku, Trhosvinensku a užším Doudlebsku. Jako masopustní koleda zvaná růžička v Trhových Svinech a Soběnově a nakonec na Hlinecku, kde je obchůzka prováděna bez mečů.⁷²

Původ tance pod šable ze Strání není do dnes zcela objasněn. Mezi první písemné zmínky o tanci patří například ta z roku 1884, kde se Bartoš v článku *Moravští Kopaničáři* ze svazku *Lid a Národ* zmiňuje, že „ve Strání Fašančáři provozují s velkou zručností zvláštní jakýsi tanec ‚přes šable‘ zvaný.“⁷³ Další je potom z roku 1896, kdy na něj upozornil pan nadučitel Doufalík v článku *Javořina* v časopise *Obzor*, díky kterému byl tanec považován za zbojnický, tedy slovácký. Doufalík se zmiňuje o zbojnicích, kteří se vyskytovali v okolí Javořiny, a na které se právě zachovala památka v tzv. fašančárech.^{74 75}

O tanci pod šable se dozvídáme také od Leoše Janáčka⁷⁶ z doby, kdy v roce 1899 během svých cest do Březové (kde sbíral lidové písně) zavítal i do Strání. Zde ve škole viděl ukázkou tohoto tance. Tolik se mu zalíbila, že pak přivedl Straňáky i do Brna, aby tanec předvedli. Zároveň na tuto událost pozval i pražské hosty z Luhačovic.⁷⁷

---

⁶⁹ Zíbrt, Čeněk: Jak se kdy v Čechách tancovalo: dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby se zvláštním zřetelem k dějinám tance vůbec, 2. vyd., (v SNKLHU 1. vyd.), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1960, s. 89

⁷⁰ Tamtéž, s. 91

⁷¹ Matuszková, Jitka: Typologie lidového tance. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s. 309

⁷² Večerková, Eva: Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře, Praha 2015, s. 65

⁷³ Pospíšil, František: Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě. Národopisný Věstník Československý VI., Společnost národopisného musea československého, 1911, s. 53

⁷⁴ Tamtéž, s. 54

⁷⁵ I když lidové podání nebývá pro určení historického původu tance směrodatné, zmíním zde, že na zbojnický původ tance odkázalo i několik respondentů.

⁷⁶ Během rozhovorů jsem se často setkala s upozorněním respondentů, že tanec je tak krásný, že zaujal i tak významnou osobnost, jako byl Leoš Janáček. Lze tedy z toho vyvozovat, že jsou Straňané na to patřičně hrdí.

⁷⁷ Janáček, Leoš: „Pod šable“. Tanec mečový na naší domácí půdě. In: Folkloristické dílo (1886-1927): studie, recenze, fejetony, zprávy. Svazek 3-1, Editio Janáček, Brno 2009, s. 335

Z Janáčkovy stati je patrné, že se jeho názor na původ tance velice liší od názoru Františka Pospíšila. Zatímco dle Janáčka je jasné, že „*stráněnské ‚pod šable‘ je v lidu našem nejděle vůbec zachovaný mečový tanec*“⁷⁸ - tedy náš nejstarší mečový tanec; Pospíšil tvrdí, že pod šable ze Strání „*jest nejmladší tanec mečový vůbec*.“⁷⁹ Dále se zde Janáček vyhrazuje proti Pospíšilovu tvrzení, že tanec pod šable mohl být do Květné přinesen sklářskými dělníky na konci 18. století.⁸⁰ Janáček upozorňuje i na „*společenskou odluku mezi skláři z Huti a Stráněnskými*.“⁸¹

I když dle Pospíšila mají straňanští fašancáři mnoho společného s ryze slováckými babkovníky⁸², obhajuje německý původ tance. Kromě již zmíněného názoru, že mohl být tanec pod šable přinesen do Květné při založení sklárny, uvádí i různé jiné podobnosti s německými tanci jako například hrkání⁸³ či pomalované šable.⁸⁴

Jelikož od druhé poloviny dvacátého století vyšlo mnoho textů, které se zabývají výročními obyčejí, můžeme se o tanci pod šable dočíst téměř v každém, který se zabývá masopustem.

Tanec pod šable není významným pouze kvůli tanci samotnému, ale také díky zachovalým písním, jež jej provázejí. Pouze málo písní se dříve zpívalo při jediné zpěvní příležitosti, jako byly například výroční obyčej. Spojení písně a situace někdy bylo tak těsné, že zpěváci odmítali píseň interpretovat při jiné příležitosti, než pro kterou byla určena. Tato vazba je například patrná právě u masopustu, kdy znějí písně při obchůzce maškar, při pochovávaní basy nebo v některých částech Slovácka při předvádění mečového tance. V současnosti se toto spojení značně uvolňuje. Důvodem je především to, že písně postupně ztrácely své prvotní funkce a získávaly nové – zejména relaxační a zábavnou. Pouze

---

⁷⁸ Janáček, Leoš: „Pod šable“. Tanec mečový na naší domácí půdě. In: Folkloristické dílo (1886-1927): studie, recenze, fejetony, zprávy. Svazek 3-1, Editio Janáček, Brno 2009, s. 335

⁷⁹ Pospíšil, František: Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě. Národopisný Věstník Československý VI., Společnost národopisného musea československého, 1911, s. 52

⁸⁰ Huť ve Květné byla založena jako německý závod a do nově zřízené sklárny museli být přivedeni huťáři ze zemí, kde sklářství tou dobou kvetlo.; Pospíšil, František: Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě. Národopisný Věstník Československý VI., Společnost národopisného musea československého, 1911, s. 53

⁸¹ Janáček, Leoš: „Pod šable“. Tanec mečový na naší domácí půdě. In: Folkloristické dílo (1886-1927): studie, recenze, fejetony, zprávy. Svazek 3-1, Editio Janáček, Brno 2009, s. 336

⁸² Byla to skupina několika mladíků, kteří se na konci masopustu převlékli za maškary, vzali housle nebo basu a obcházeli domy v dědině. Většinou chodili dům od domu, kde zahráli a dostali za to kus slaniny, vejce atd. Zdeněk Zíbrt o nich hovoří jako o chlapcích, kteří chodí „po babkách“.; Zíbrt, Čeněk: Masopust držíme, In: Zíbrt, Čeněk: Veselé chvíle v životě lidu českého, Vyšehrad, Praha 1950, s.138

⁸³ Jedná se o část tance, kdy tanečníci zkrříží své šavle a bijí s nimi o sebe, což vytváří jistý zvuk, od něhož je odvozen její název.

⁸⁴ Pospíšil, František: Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě. Národopisný Věstník Československý VI., Společnost národopisného musea československého, 1911, s. 50

v některých lokalitách, zejména v jižní a východní Moravě, se uchovaly v původních vazbách a situacích.⁸⁵ Písň, které uslyšíme ve Strání při tanci pod šable, jsou toho živým důkazem.

Ve studii J. M. Krista s názvem *Putování tance pod šable* uvedené v knize *Prostředí tance – Hranice identity a jejich překračování* z roku 2008 se dočteme o rozšiřování tance do masopustních obchůzek v dalších obcích a městech na Slovácku. Krist tvrdí, že s různými přeměnami se tanec pod šable v podobě odvozené ze Strání, stal na několika místech součástí místní tradice a existuje tam již po celá desetiletí. Odkazuje zde na Nětčice (dříve samostatná obec, dnes čtvrť města Kyjova), Hluk, Kunovice, Lanžhot.⁸⁶

4. Charakteristika zkoumané oblasti

Nejstarší informací o Strání je zřejmě zápis z dějin dnešního Uherského Ostrohu z roku 1318. Český král Jan Lucemburský, kvůli válečným výpravám a potřebě velkého množství peněz na vydržování vojska, zastavil tvrz Stenici (dnešní Uherský Ostroh) při vpádu Matouše Čáka Trenčanského kvůli penězům panu Chotěboru ze Strání. O něco podrobnější je pak o několik let mladší záznam v Zemských deskách olomouckých ze 14. století, kde stojí, že Strání s tvrzí v roce 1353 patřilo vladykům ze Strání Pavlu a Ctiborovi.⁸⁷

Obec Strání se nachází na jižní Moravě, v jihovýchodní části Zlínského kraje. Leží na hranici se Slovenskem a z velké části je ohraničena kopci a horami (Bílé Karpaty). Je jaksi pomyslně izolovaná a dodnes se zde dodržují zvyky lidové kultury ve větší míře, než v některých jiných moravských regionech. Z etnografického hlediska spadá pod národopisný region Slovácko se složitým historickým vývojem, díky čemuž si obyvatelé tohoto regionu jen stěží mohli v minulosti vytvořit vědomí sounáležitosti. To také naznačují nápadné kulturní odlišnosti a členitost jednotlivých oblastí v regionu. Na severu a severovýchodě oblasti v pásmu Bílých Karpat leží několik obcí označovaných jako Hornácko a devět obcí

---

⁸⁵ Toncrová, Marta: Písňové druhy a zpěvní příležitosti. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s. 279-280

⁸⁶ Krist, Jan Miroslav: Putování tance pod šable. In: Černíková-Silná, Kateřina (ed.): *Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování*, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008, s. 75-80

⁸⁷ <http://www.strani.cz/historie>, cit. 23.10.2016

označovaných jako Kopanice, jež se od okolí liší nářečím, kroji a jinými složkami lidové kultury.⁸⁸ Obec Strání leží na jejich pomezí a dnes se zařazuje do subregionu Uherskobrodsko.⁸⁹

Obec je rozdělena na dvě části - Strání a Květná a s rozlohou přibližně 3976 ha a s počtem více než 3 600 obyvatel je jednou z největších obcí v kraji. Průměrný věk obyvatel je 35,2 let.⁹⁰ V současnosti se bohužel kvůli nedostatku pracovních míst mnoho mladých lidí stěhuje do měst, mnoho lidí také za prací dojíždí například do Luhačovic či do Uherského Brodu, někteří dokonce i do zahraničí. Největším a zároveň nejstarším výrobním závodem v obci je sklárna ve Květné s dnešním názvem Crystalite Bohemia s. r. o., která byla založena již roku 1794. V obci se nachází dvě mateřské a jedna základní škola, základní umělecká škola, dvě pošty (pošta pro Květnou a pošta pro Strání), několik lékařských ordinací, policie, dům s pečovatelskou službou, infocentrum, knihovna a několik hospod a restaurací. Zmíním zde jmenovitě penzion s restaurací Na Zámečku, který současně po rekonstrukci slouží i jako hotel. Areál se využívá pro oslavy svateb i narozenin, pro konání trhů a ukázek lidových řemesel. V prostoru velkého sálu se v současnosti odehrává pochovávaní basy.

V obci je možnost různého sportovního, turistického i kulturního vyžití. Sportovní vyžití: fotbalové hřiště, tenisové kurty, sportovní areál DTJ Květná, taneční škola Faríadah, bowling Magdalena, koupaliště či lyžařský areál Štrbáň. Turistické vyžití: díky krásné přírodě CHKO Bílé Karpaty a několika turistickým stezkám, například je zde startovní bod pro pěší výšlap na Velkou Javořinu (největší hora Bílých Karpat 970 m n. m.) nebo na Jelenec (925 m n. m.); dále několik cyklostezek vedoucích přes území; "Pochod rodičů s Děťmi", který se koná již několik let a je zaměřený na poznávání a ochranu přírody nebo tradiční silvestrovský přechod Bílých Karpat, který končí slavnostním zapálením Vatry přátelství na náměstí ve Strání.⁹¹ Kulturní vyžití: Festival masopustních tradic Fašank, Hody, Silvestr, setkání harmonikářů, Festival dechových hudeb – „Pod Javořinů“, Javořinské slavnosti, krojový ples,

---

⁸⁸ Jeřábek, Richard: Etnografické oblasti, okrsky, přechodná pásma a jejich obyvatelé. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, str. 19

⁸⁹ Do subregionu dále patří: Bánov, Bojkovice, Březová [UH], Bystřice pod Lopeníkem, Dolní Němčí, Drslavice, Horní Němčí, Hostětín, Hradčovice, Komňa, Korytná, Lopeník, Nezdenice, Nivnice, Pašovice, Pitín, Prakšice, Rudice, Slavkov, Starý Hrozenkov, Suchá Loz, Šumice, Uherský Brod, Vápenice, Veletiny, Velký Ořechov, Vlčnov, Vyškovec, Záhorovice, Žitková. K nejnámějším akcím oblasti patří vlčnovská Jízda králů, Kopaničářské slavnosti, nebo právě Festival masopustních tradic Fašank <http://www.slovacko.cz/lokalita/6486>, cit. 23.10.2016

⁹⁰ <http://www.strani.cz/informace-o-obci>, cit. 23.10.2016

⁹¹ <http://www.strani.cz/informace-o-obci>, cit. 23.10.2016

myslivecký ples, rodičovský ples, fotbalový ples...⁹² Většina kulturních akcí se koná v prostorách penzionu Na Zámečku, v tělocvičně základní školy či ve Farní dvoraně.

Působí zde občanská sdružení SPOKOS⁹³ a Smedoma, dechová hudba Javorinka, Straňanka a Straňané, cimbálová muzika – Strýci, Husličky, CM Vlasty Grycové, mužský pěvecký sbor S.E.N., ženský pěvecký sbor Netáta, sbor Tamburáši, dívčí skupina orientálních tanců Saturn, divadelní soubor Karla Hegera, vojensko-historický klub, sbor dobrovolných hasičů a Český červený kříž Květná.⁹⁴

Obec má římskokatolickou farnost a nejstarší centrum obce leží právě na kopci v blízkosti novogotického farního kostela a přilehlého hřbitova. Kostel je zasvěcen Povýšení svatého Kříže, pochází z let 1909-1911 a v roce 2000 byl prohlášen za kulturní památku.⁹⁵ V obci jsou udržovány církevní zvyky jako je křest v kostele, svaté přijímání, biřmování, Boží tělo či církevní sňatky, díky kterým se také zachovává místní kroj.

Nachází se zde také rolnický dům č. p. 216 zvaný „Štrbákovec“⁹⁶ se sýpkou v podstřeší, s pod návratí⁹⁷, dekorativním rámováním okolo oken, souměrnou sedlovou střechou, obdélníkovým půdorysem, hambálkovým krovem⁹⁸ a pálenou střešní krytinou. Jedná se o typický doklad lidového stavitelství ve Strání. Společně se sousedním domem č. p. 327 tvoří celek a po památkové obnově slouží v současnosti částečně jako místo schůzek kulturních spolků a jako kulturní centrum obce především při hodech a o fašanku.⁹⁹

Od roku 2006 obec pravidelně každý měsíc vydává Zpravodaj Obce Strání.

---

⁹² <http://www.strani.cz/kultura>, cit. 23.10.2016

⁹³ Společnost Pro Kulturu Obce Strání

⁹⁴ <http://www.strani.cz/spolky> a <http://www.strani.cz/kultura>, cit. 23.10.2016

⁹⁵ Předtím zde stával barokní kostel z roku 1748, který byl kvůli špatnému stavu a hrozbě zřícení zbourán 1. června roku 1908. <http://www.strani.cz/pamatky-ve-strani-a-okoli>, cit. 23.10.2016

⁹⁶ Viz příloha č. 3 a 4

⁹⁷ Hospodářský prostor, kterým se vjíždělo do domu a měl průjezd do dvora.

⁹⁸ Tento krov je symbolem budov s historickým podtextem. Používal se již v raném středověku a pozná se již na první pohled, jelikož se jedná o poměrně vysokou střechu podobající se rovnostrannému trojúhelníku. <http://www.vseostrese.cz/hambalkovy-krov/t1156>, cit. 11.11.2016

⁹⁹ <http://www.strani.cz/pamatky-ve-strani-a-okoli>, cit. 23.10.2016

5. Empirická část

5.1 Fašank ve Strání

Ve Strání je pro masopustní období používán název fašanky nebo fašank. Nejdůležitější událostí pro Straňáky je úterní masopustní občůzka s tancem pod šable. Díky tomu se někdy i celému tanci na Strání říká fašank; z čehož vychází i název pro tanečníky pod šable - *fašančáre*. Tanec je vždy předváděn pěti tanečníky, kteří jsou vedeni gazdou,¹⁰⁰ který předzpívává.¹⁰¹ Této skupině se na Strání říká *partia*. Fašančáre zde pod šable netančí, ale *skáčú*.

Na začátku sledovaného období v roce 1986 se fašank slavil pouze ve dni masopustní občůzky - v úterý. Postupně se slavení fašanku v důsledku různých změn prodlužovalo a v roce 2016 se fašank slavil již dní deset. Mezi faktory, které k těmto změnám přispěly patří například pád komunistického režimu nebo vznik Festivalu masopustních tradic Fašank a popisují je v jednotlivých kapitolách níže.

5.2 Současnost (rok 2016)

Pro celkový vzhled do problematiky nejdříve popíši, jak probíhalo slavení masopustu ve Strání v roce 2016. Bylo s hodné s dobou konání Festivalu masopustních tradic Fašank, který se probíhal v období od 31. ledna do 9. února. Program¹⁰² započala nedělní (31.1.) vernisáž fotografii s názvem Fototoulky za fašankem, která byla doprovázena vystoupením cimbálové muziky Vlasty Grycové. Pokračovalo se v pátek 5. února v tělocvičně základní školy, kde vystupují pouze Straňané. K vidění byla scénka s názvem Tancoval tlstý s tlstú, která humorně předvedla folklorní motivy ze Strání. Vystoupily děti z mateřské a základní školy, zazpíval ženský sbor Netáta a mužský sbor Sen, vystoupil folklorní soubor Javorina a Cimbálová muzika Strýci.

V sobotu 6. února proběhl den otevřených dveří skláren ve Květné. Na Zámečku ve Strání byly k vidění ukázky lidových řemesel a zabijačkové hody. Konal se košť koblíh a slivovice.

V poledne byly na obecním úřadě oficiálně uvítány vystupující soubory. V jednu hodinu započal program na náměstí u Zámečku, na který se vždy sejde nejvíce diváků. V roce 2016

---

¹⁰⁰ Dříve gazdou mohl být pouze nějaký vážený muž v obci. Dnes především muž (či chlapec) pěvecky schopný.

¹⁰¹ V roce 2016 se utvořili dvě fašančárské partie, které byly vedeny dvěma gazdy. Jednalo se o dva gazdy, kteří se chtěli zúčastnit občůzky, ale neměli svou vlastní skupinu tanečníků a přidali se tedy k jině.

¹⁰² Viz příloha č. 5

bylo možné shlédnout soubor Lipovjan z Lipova, který ukázal hornácký fašank; Sliáčanskou Bursu z Liptovské Sliache; Jihočeskou masopustní koledu od Úsvitu z Českých Budějovic a samozřejmě vystoupení místních, které zastoupily FS Javorina, CM Strýci a některé skupiny fašancárů ze Strání. Po těchto vystoupeních se jednotlivé soubory rozešly do hospod a restauračních zařízení v obci (každý měl předem určeno, kam půjde). Tam hrály, zpívaly a bavily se až do šesté hodiny. V šest hodin začal program v základní škole s názvem Zrcadlo masopustu. Zde opět bylo možno shlédnout vystoupení souborů v tělocvičně a zároveň se občerstvit ve školní jídelně. Pro soubory zde byly již tradičně na stolech přichystány domácí koblihy a zákusky. Až do ranních hodin zde probíhala beseda u cimbálu zakončený odjezdem hostujících souborů.

Nicméně program festivalu pokračoval dál, a to v neděli 7. února, kdy si děti mohly užít dětský karneval na Zámečku a dospělí zase ochutnávku slivovic. V pondělí 8. února ve Farní dvoraně proběhla fašanková filmotéka, která představila filmy s folklorní tematikou. Zde bylo také možno zakoupit DVD zachycující některé předchozí ročníky festivalu.

Ovšem nejdůležitější bod programu přišel na řadu právě v úterý 9. února, ona masopustní obchůzka s tancem pod šable. Celkový sled tance pod šable a písně které jej doprovázejí jsou přesně dané. Stejně tomu bylo i v roce 1986 (a v přechozích letech), kdy ještě festival Fašank neexistoval.

Pavel Popelka ve své typologii masopustních obchůzek na východní Moravě nahlíží na masopustní obchůzku ve Strání ze čtyř různých hledisek, která přetrvávají do dneška:

- a) z hlediska masopustního práva, kdy „rekvizita¹⁰³ svým užitím plní funkci masopustního práva, ale za masopustní právo se již v povědomí kolektivu nepovažuje“
- b) využití kroje při masopustní obchůzce, kdy se „krojové oblečení pocítuje jako nezbytné oblečení obřadníků se součástíkou – znakem navíc, který se jinak v kroji nemůže objevit“
- c) z hlediska výskytu masopustních tanců kdy je “mečový tanec neodmyslitelnou součástí masopustní obchůzky“
- d) z hlediska kompaktnosti vztahu obřadu a textu, kdy ve Strání je tato kompaktnost pevná. Je zde pořadí písní souvisejících s jednotlivými fázemi obchůzky, které se nemění.¹⁰⁴

---

¹⁰³ Dřevěná šavle, kterou nese gazda.

¹⁰⁴ Popelka, Pavel: K typologii masopustních obchůzek na východní Moravě In: Frolec, Václav (ed.): Obřadní obchůzky, Slováké muzeum v Uherském Hradišti, Ústav lidového umění ve Strážnici, Uherské Hradiště 1988, str. 109-117

V úterý vše probíhá následovně: po převlečení do krojů se všichni fašancáři a hudební doprovod naposledy setkají ve farní Dvoraně, odkud se společně přesunou před kostel, kde v poledne probíhá jakési oficiální zahájení masopustní obchůzky. Na kostelních schodech se seřadí a proběhne zde hromadné fotografování.¹⁰⁵ Poté se jednotlivé skupiny vydají na obchůzku po obci. Samotný tanec pod šable se při obchůzce tančí uvnitř domů.

Do domu první vstupuje gazda, který jakoby žádá o povolení, aby směla vejít celá skupina. Gazda začíná zpívat a ostatní se připojí:

*Otvíraj, šenkérko, vrata
vedeme zbojníčka, brata.
Hojaja, hojaja, hoja,
vedeme zbojníčka, brata.*

V momentě, kdy je celá skupina uvnitř, utvoří tanečníci kolo (gazda stojí vedle kruhu). Rozejdou se v kruhu proti směru hodinových ručiček a s každým krokem udeří dřevěnou šavlí o zem. Jelikož je na každé šavli několik kovových kroužků, které při pohybu naráží o sebe a cinkají, tvoří i toto část rytmického doprovodu ke zpěvu. Zpěv začíná:

*Horenka, hora, hej! Zelená hora.
Kdosi mňa do téj horenky volá!*

Následuje mírné pokrčení tanečníků v kolenou a začne rychlejší tempo kroku, který se nazývá podsekávaný/podtrhávaný. Šavle se drží v pravé ruce a levou ruku všichni natáhnou do středu kruhu:

*Ej, horenka horuje, ej, děvenka banuje,
ej, horenko nehoruj, ej, děvenko nebanuj.*

---

¹⁰⁵ Viz příloha č. 6

Dále pokračují ve stejném kroku, ale levou ruku ohnou v lokti a dají si ji na bedra:

*Ej, nebanuj, nebanuj - ej, nemáš co banovat',
ej, mosela bys se mňú, ej, po světě vandrovat'.*

Potom každý z tanečnicků chytí šavli tanečnicka před sebou. Vlastní šavli má opřenou o své pravé rameno a směřuje k tanečnickovi za ním. Rozejdou se rychlejším tempem:

*Pod šable, pod šable, aj pod obušky,
šecko my bereme ajplané hrušky.
Tute nám nedali, tuto nám dají,
Zabili komára - slaniny mají.*

Následuje část s názvem podlézání. Jeden z tanečnicků se otočí v kruhu do protisměru, v každé ruce má šavli a obě zvedne nad hlavu, čímž utvoří bránu. Tanečnick za ním šavle podleze a následují jej všichni v kole až dokud nepodleze tanečnick, který první zvedl ruce se šavlemi nad hlavu. Většinou tento postup zopakují pětkrát, to znamená že každý z tanečnicků začne jedno kolo utvořením brány. Celkem se zpívají dvě sloky písně:

*Ej, Javorinka šedá,
ej, kdože pod ňú sedá,
ej, uherští zbojníci,
ej, zabili tam žida.*

*Ej, jak ho zabijali,
ej, tak mu povídali,
ej, nepůjdeš židáčku,
ej, z Uher do Moravy.*

Dalším tanečním krokem je hrkání. Všichni tanečníci se otočí tváří směrem do středu kola, šavli zkříží se šavli souseda a bijí s nimi o sebe. Při tomto hrkání se zpívají různé fašančářské písně, nejčastěji ale:

*Dziny, dziny, od dzedziny,
a já porád dzini, dziny.*

Po hrkání následuje několik jednoduchých kroků dokola a poté začíná tzv. překračování nebo preskakování. Postup je stejný jako u podlézání, ale s tím rozdílem, že se šavle v pravé ruce drží nad zemí a překračuje se (či přeskakuje, to záleží na tempu písně). Jedná se o jakousi dolní bránu. Šavle v levé ruce se drží nad hlavou. Jelikož je toto o něco těžší taneční krok než podlézání, stihne opět za dvě sloky písně otevřít bránu méně tanečníků. Zopakuje se tedy méněkrát než podlézání:

*Ej, na straňanskej věži,
ej, dva kosírky visá,
ej, já jich dostat' mosím,
ej, keď ňa hned' oběsá.*

*Ej, kebych já byl věděl,
ej, že ňa budú věšať,
ej, nechodíval bych já,
ej, šibeničky kresat'.*

Opět několik jednoduchých kroků dokola a opět následuje hrkání:

*Hop, dívča, nemoje,
prehodím ťa přes oje,
přes ojíčko, přes osy,
hop, dívča, moje si.*

Tanec se ukončí buď pouze jednoduchým krokem dokola, či se zopakuje hrkání a to s novou slokou písně. Při úplném konci se s jásavým písknutím či hlasitým „Hej!“ zvednou šavle nad hlavu. Tanečníci se pustí a kruh je rozpojen. V tomto momentě se ovšem k fašancárům připojí ženy a tančí se párové tance za zpěvu lidových písní. Nejčastěji se tančí přímo *straňanská*.

Pokud fašančáře přijdou na místo, které je pro ně obzvláště důležité, či pokud předvádějí tanec před publikem (hospoda, sobotní vystoupení na festivalu...), přidají k tanci ještě část s názvem vytínání.¹⁰⁶ Fašančáře při ní zpívají:

*Na tú svatú katerinskú nedělu,
zverbovali šohajička na vojnu.*

Vytínání probíhá následovně: během chůze v kruhu vybere gazda jednoho z tanečníků, kterého strčí do středu kruhu. Tanečník si do středu kruhu lehne na břicho na židli/lavici, pokud je po ruce, nebo si pouze klekne na zem.¹⁰⁷ Ruce dá spolu se šavlí za hlavu tak, aby mu šavle za zády směřovala vodorovně se zemí. Ostatní tanečníci jej začínají vyplácet - jeden přes druhého začnou bít šavlemi o sebe nad vypláceným. Ten sebou může během každé rány symbolicky trhnout.

Vytínání končí až v momentě, kdy do středu kruhu přiběhne žena a zakřičí: „*Hola páni, já jsem vinna, já ho vyplatím!*“ Naštěstí ve Strání „*je to už tak zaužívané, že ona tam dycky některá dojde. Pak ho teda pustíme za štamprlu, nebo tak. Ale kdyby nedošla, tak sa to bude dělat do té doby, až umře, až padne k zemi (smích), ale ještě sa to teda nestalo.*“¹⁰⁸

Poté fašančáře dostanou odměnu a jsou pohoštěni. Tradičně jsou k občerstvení připraveny koblihy, klobásy a slivovice. V posledních letech se už ale chystají i chlebíčky a novinkou je nabízení čaje s rumem na zahrátí.¹⁰⁹ Nejdůležitější je ale stejně slivovice, protože „*úplně každý poulévá.*“¹¹⁰ Na gazdovu šavli se přivážou některé z odměn jako jsou flašky se slivovicí, klobásy a nabodne se na ni kus špeku a koblihy. Fašančáře chvíli posedí a nakonec pokračují v obchůzce do dalšího domu za zpěvu písně:

---

¹⁰⁶ Je to jakési zinscenování vzpoury odvedence na vojnu, kterému radní za neposlušnost nařídí dostat „pěťadvacet“. Má však svou milou, která bere jeho vinu na sebe a z vojny ho vyplatí.; Popelka, Pavel: Ekologie straňanského masopustního tance Pod šable. In: Frolec, Václav (ed.): Masopustní tradice, *Blok, Brno* 1979 s. 167

¹⁰⁷ Pokud se potkají dvě fašančářské partie, mohou se spojit v jedno kolo. V tom případě si pak jeden tanečník klekne na zem a druhý si lehne na něj.

¹⁰⁸ Informaci poskytl respondent č. 5, 2016

¹⁰⁹ Informaci poskytl respondent č. 2, 2016

¹¹⁰ Informaci poskytl respondent č. 9, 2016

*Spánembohem temu domu,
spánembohem temu domu,
kde sme měli dobrú vůlu.¹¹¹*

Prvními navštívenými objekty bývá většinou fara či obecní úřad, dále pak každá skupina obchází ty domy, kde mají rodinu, přátele či partnera. Zavítají do škol či do domu s pečovatelskou službou. Kdy a které domy v obci jaká skupina navštíví, pak záleží na dohodě jejich členů. Většina skupin také nevynechá dům Štrbákovce. V průběhu odpoledne a celý podvečer pak probíhá obchůzka při níž se samozřejmě neopomíná ani návštěva hospod. Ačkoliv se v roce 2016 zúčastnilo obchůzky celkem dvanáct skupin fašancárů, ani tak nebylo v jejich silách navštívit úplně každý dům v obci. Skupiny dospělých fašancárů navštívily v průměru okolo patnácti domů, některé skupinky mladých fašancárů ale až ke třiceti domům.¹¹²

Okolo půl jedenácté večer se pak opět skupiny (tentokrát již bez nejmladších fašancárů) začínají scházet v prostorách Zámečku, kde ve velkém sále probíhá pochovávaní basy. *„No to do Zámečku dojde jedna skupina, zatančí, pak další skupina a tak. Když je půlnoc, tak sa prestane hrať, skákať, tancovat. Vyjde farár, začne číst ty hrýchy, a že budú pochovávat tu basu. No a donesú basu a za basú ide farár a plačky...“¹¹³* Pochovávaní basy probíhá tak, že maska ponocného ohlásí půlnoc. Do sálu poté přijdou různé další masky¹¹⁴ charakterizující účastníky smutečního průvodu. Jsou to třeba smrtka s kosou, hrobník, farář, ministranti, plačky, dítě ve vozíku (což je ve skutečnosti taktéž převlečený dospělý) atd. Některé z maškar nesou na márách basu (skutečný hudební nástroj), která symbolizuje nebožtíka.¹¹⁵ Obchází s ní sál, zatímco farář dle předem připraveného soupisu čte nahlas hříchy basy – tedy humorně podané prohrěšky některých obyvatel obce za uplynulý rok. Po přečtení hříchů průvod odchází ze sálu.

Za nedlouho jej následují i všichni přihlížející. Sál se vylidní, končí fašanky a začíná období půstu. Nicméně půst se po celé období nedodrhuje. *„Po masopustu se ani v posledních třiceti letech nedodrhuje půst. Jen Škaredá streda a Velký pátek to byly velký půsty, kde se maso*

---

¹¹¹ Z textů písní jsem většinou uváděla pouze začátky. V některých momentech tance může být některá píseň nahrazena jinou. Jako třeba při hrkání může být píseň Dziny dziny, od dzedziny nahrazena písní Horom fárom, pod kočárom atd. Jak dosvědčí sami Straňané, fašancárské písně umí zazpívat již děti na základní škole. Kompletní texty lze nalézt v knize Pavla Popelky: Řečeno písní – lidové písně ze Strání, Krajská knihovna Františka Bartoše; Muzeum J. A. Komenského, Uherský Brod 2005

¹¹² Informaci poskytl respondent č. 5, 2016

¹¹³ Informaci poskytl respondent č. 9, 2016

¹¹⁴ Někteří z fašancárů se samozřejmě také mohou přestrojit a účastnit se smutečního průvodu jako masky. Převleky jsou vyhotoveny i ze starých částí krojů, charakteristické je výrazné líčení a přestrojování mužů za ženy a naopak.

¹¹⁵ Viz příloha č. 7 a 8

*nejedlo. Ted' to pochovávání basy tak беру jako tradici, která je pěkná a dodrží se, ale neberu to jako konec zábav.*¹¹⁶

5.3 Festival masopustních tradic Fašank

5.3.1 Vznik a vývoj festivalu

Jak jsem již zmínila, za prodloužení oslav masopustu ve Strání souvisí především s Festivalem masopustních tradic Fašank. Od svého vzniku v roce 1987 se až na výjimku v roce 1996 koná pravidelně. V roce 2017 oslaví již 30. výročí svého konání. Nápad na vytvoření jakéhosi festivalu vznikl v roce 1986, když se soubor Javorina vrátil ze svého vystoupení na festivalu ve Strážnici.¹¹⁷ Tehdy se v domě ve Strání sešli Straňáci Pavel Popelka (řečený Edyn), Pavel Popelka (řečený Komenský) a Slovák Daniel Luther.¹¹⁸ Při posezení u slivovice, pochopitelně, protože „bez té goralky to nejde“¹¹⁹ pak jeden z pánů prohlásil: „Ježišmarjá, chlapi. Šak my tu máme také tradice krásné, folklorní, založme tu něco. Dajme na to pět litrů slivovice a do roka a do dne, udělajme nějaký ten festival tady na Strání.“¹²⁰ A tak slovo dalo slovo. „To ne, že bysme tehdy v roce osmdesát šest věděli, že tady bude nějaký festival Fašank, ale prostě sme chtěli něco takého.“¹²¹ Pan Popelka-Komenský pozval do Strání soubory a pan Popelka-Edyn se staral o organizační záležitosti. Jelikož všechno vyšlo, v roce 1987 se konal první ročník festivalu.

K dílu přiložil ruku celý soubor Javorina, který se stal neoficiálním pořadatelem akce. I když se nejprve na nápad založit festival lidé dívali všelijak, zanedlouho se organizátoři setkali s nadšením obyvatel pro tuto věc. Festival se mohl uskutečnit především díky jejich podpoře.

Zpočátku hostující soubory vystupovaly v areálu kolem „rybníčku pod kopcem“, později se vystoupení přesunulo na náměstí před Zámečkem. Po vystoupení hosty obyvatelé pohostili přímo u sebe doma. Byly vytipovány některé části obce (například ulice Drahy či Podsedky) a v nich rodiny, které by připravily občerstvení a u kterých by se mohly hosté po celé odpoledne bavit.¹²² Od roku 2003 se místo do domů Straňáků soubory vydávají do předem určených hostinských zařízení. Změnilo se i místo večerního vystoupení. To se konalo

---

¹¹⁶ Informaci poskytl respondent č. 9, 2016

¹¹⁷ Mezinárodní folklorní festival ve Strážnici. V roce 2017 se bude konat již jeho 72. ročník.

¹¹⁸ Etnograf Daniel Luther dělal v té době režii pro festival ve Strážnici, připravoval program.

¹¹⁹ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹²⁰ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹²¹ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹²² Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

v kulturním domě ve Květné až do roku 2007, kdy vyhořel. Poté se přesunulo do prostorů základní školy.

Festival nebyl hned od začátku tak bohatý, jako je dnes. V prvních letech trval pouze dva dny. Soubory byly zvány vždy na sobotu, v pátek zajišťoval zábavu domácí soubor Javorina a cimbálové muziky. Masopustní občůzka v úterý ještě nebyla do oficiálního programu zahrnuta. Na první ročník byly pozvány dva soubory. Byly to Světlovan z Bojkovic s občůzkou skakúnů z Komně a folklorní skupina Selčan, ze slovenského Selca. Sponzory byly v prvním roce osvětová beseda ve Strání, Závodní klub ROH Moravských skláren Květná, Okresní kulturní středisko Uherské Hradiště a Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Na straňanské fašanky se snad poprvé přijeli podívat i lidé z okolí, ne pouze rodilí Straňáci s rodinami. Bylo tedy jasné, že se zrodil úspěšný festival. To potvrdil i film s názvem Zrcadlo masopustu, který v roce 1988 natočila ČT Brno.¹²³

V roce 1989 se na program festivalu dostal nový bod: filmotéka, i když pouze s jedním filmem. V roce 1989 se také festival konal o týden dříve, protože soubor Javorina vystupoval na gajdošských fašiangoch na Slovensku.¹²⁴ Čtvrtý ročník festivalu byl významný, protože poprvé vystoupil zahraniční soubor – *Bal do Sabre* z Italského Bagnasca, který předváděl mečové tance ze severozápadní Itálie z údolí Alta Val Tanaro. Rok 1993 s sebou přinesl jarmark lidových výrobků a řemesel, který se tehdy konal ještě pod širým nebem.

Po roční přestávce, kdy se v roce 1996 festival nekonal, přišel rok 1997 a s ním první kulaté výroční konání festivalu. Začal se vydávat nový podlouhlý plakát s programem. Festival byl prodloužen na pět dní - od pátku do úterý. Nejenom kvůli tomu, že začalo být více akcí, ale také díky tomu, že se rozšiřovala doba trvání samotných akcí a dostaly tak na programu samostatný den (například bylo přidáváno více filmů do filmotéky). Do programu desátého výročí byla zařazena i úterní masopustní občůzka a v neděli se v lyžařském areálu ve Štrbání uskutečnil fašankový sjezd masek. Ten místní nazývali prostě karneval ve Štrbání a probíhal tak, že si lidé přinesli sáně a dospělí v různých maskách a převlecích sjížděli kopec. První zabijačka proběhla v roce 2001. Bohužel sjezd masek ve Štrbání se konal jen do roku 2002 a v následujících letech již nebyl obnoven, neboť nebylo pak už na fašanky tolik sněhu.¹²⁵ V roce 2003 na Zámečku proběhlo ochutnávání slivovice, vína, klobás a sýrů a v roce 2004 se v přetvořené podobě vrátil karneval. Tentokrát jako akce pro děti a již se nekonal venku.

---

¹²³ Popelka, Pavel: Fašank: Festival masopustních tradic: 25 let: Strání: 1987-2012, Strání: Obec Strání; V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2012, ročník 2

¹²⁴ Tamtéž, ročník 3.

¹²⁵ Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

V roce 2006 byl festival prodloužen na šest dní, začínalo se již ve čtvrtek. Rok 2007 přinesl první den otevřených dveří ve sklárnách, v roce 2010 se pak k pátečnímu vystoupení přidala přehlídka straňanských krojů. Byly předváděny dětmi ze základní a mateřské školy a členy folklorních souborů ze Strání. V roce 2011 přibyla vernisáž a výstava Fašank společně s autorským čtením. Konalo se slavnostní odhalení dřevěné sochy fašančára¹²⁶ před domem Štrbákovec. V roce 2012 se slavilo 25. výročí a k této příležitosti byla vydána kniha *Fašank: Festival masopustních tradic: 25 let: Strání: 1987-2012*. A v roce 2016 proběhl již 29. ročník, jehož průběh je popsán výše.

5.3.2 Financování a organizace festivalu

Od začátku festivalu zajišťovali financování jeho pořadatelé a organizátoři. „*Peníze sa sháňaly, jak sa dalo no a obec, ta nebyla ze začátku, jak sa říká, moc nadšená. To je jasné, protože to byla nová věc, s kterou sme šli do toho. Ale zapojila sa, a pak už do toho hodně zasahovala.*“¹²⁷ Zprvu to tedy byli především členové FM Javorina a obec prostřednictvím Osvětové besedy. Část nákladů nesli samotní obyvatelé obce, kteří u sebe hostili soubory. Důležité ale bylo a je přispívání sponzorů. Ať už místních spolků, či cizích. „*Sponzorovali třeba místní. Nebo ti, co tady pracovali pro vesnici. Dám příklad, že tu dělali kanalizaci nebo osvětlení, prostě se v obci podíleli na nějaké výstavbě. To už do toho zasahovala obec a oslovila jich. No a oni dali třeba patnáct nebo dvacet tisíc. Pak do toho dala něco obec a taky Nadace dětí kultura sport. To je nadace Synot, Staré Město. To sme museli vypracovat nějaký projekt a oni nám na ten projekt dali nějaké peníze. Pak taky samozřejmě Zlínský kraj a potom nějaké peníze dalo i Ministerstvo kultury.*“¹²⁸ Nejprve se ale festival musel zaplatit a finance od některých sponzorů přišly až na konci roku. Takže pokud festival prodělal, musela schodek zaplatit obec.

V současnosti je obec Strání hlavním zřizovatelem. „*Obec je prakticky dneska zřizovatel, který nad tym drží ochrannou ruku, zastřešuje to. No a potom se obci dělá finanční zpráva. Jak dopadl fašank a všechno, a pak se to předkládá obci. Aby v tem byl pořádek.*“¹²⁹ „*Existuje i fašankový výbor, jakási kulturní komise.*“¹³⁰ Jedná se o radu, která zasedá několik měsíců před festivalem a zástupci jednotlivých kulturních spolků projednávají program.

---

¹²⁶ Viz příloha č. 9

¹²⁷ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹²⁸ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹²⁹ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹³⁰ Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

Organizátory festivalu jsou kulturní referent místostarosta Antonín Reňák, spolky SPOKOS a Smedoma. Hlavním garantem je Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Autorem programové koncepce je od počátku PhDr. Pavel Popelka, CSc.

Dá se říci, že se vstupem do Evropské unie se toho ohledně fašanku ve Strání příliš nezměnilo. Pouze v roce 2010 byl festival spolufinancován Evropskou unií. Projekt dostal název „Fašankové tradice, řemesla a zvyky aneb jak to bývalo dříve“ a byl financován z prostředků fondu mikroprojektu spravovaného euroregionem Bílé-Biele Karpaty.¹³¹ „*Jeden ročník sme měli finance od Evropské unie, dávali nám dokonca 105 000, to byla veľká částka. Ale tam sme museli dokládat. Ten ročník sa dělaly ty malé šablíčky, ty upomínkové. Ale od Evropské unie sme nemohli ani všetko použiť. Bylo to dost problémové s tým, takže pak sme od teho opúšťali. Bylo to dost složitý, snažili sme se z teho pak vybrusliť. Ona sem dojela paní na kontrolu a dělala takové kontroly, že sme řekli, že příští rok už radši nebudeme chtít.*“¹³² Nicméně Evropská unie se podílela na financování přestavby náměstí před Zámečkem, kde se v současnosti koná sobotní vystoupení souborů.

Na kolik festival vyjde finančně záleží i na tom, které soubory přijmou pozvání. Pokud přijedou zahraniční soubory, je samozřejmě výsledná částka vyšší. Ze začátku bylo pozvání souborů reciproční s tím, že když pozvaný soubor přijede do Strání, soubor Javorina zase přijede vystoupit k nim. První ročník festivalu vyšel přibližně na 35.000 Kč, dvacátý pátý pak už na 200.000 Kč. V současnosti se částka pohybuje okolo 300.000 – 350.000 Kč.¹³³

5.3. 3 Hodnocení festivalu obyvateli

Názory obyvatel na festival jsou převážně kladné. Všichni se shodují, že festival významně přispěl k uchování tradic a rozšiřování masopustního veselí. Zároveň také upozorňují na to, že došlo k velkému zviditelnění festivalu. „*Předtím si žila vesnice svým životem, daleko od měst. Strání bylo jako „stát ve státě“, fašanky byly pouze pro domácí.*“¹³⁴ „*Předtím sa teda vedelo, že ty fašanky jako takové sú tady, ale bylo to více méně jako na dědině, ano. Až teda ten festival otevřel jako, dá sa povedieť okna do sveta. Už to není záležitost jen straňanská, jako vesnice, ale už je to záležitost přímo okresní a poveděl bych, že*

---

¹³¹ Zpravodaj obce Strání, OÚ Strání, číslo 1/2010, s. 4

¹³² Informaci poskytl respondent. č. 4, 2016

¹³³ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹³⁴ Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

i celonárodní. “¹³⁵ „Jezdí sem televize, byli tu aj ministři. “^{136 137} Díky festivalu se tak lidé z celé republiky i ze zahraničí mají možnost dozvědět o straňanských tradicích a shlédnout je. „Je to takové do světa, že v Praze sa pozná nebo ví, že je někde na Moravě nějaké Strání a tam teda nějaký ten fašank. Spěš to takové teda nebyvalo. “¹³⁸

Zároveň se tak i Straňáci mají možnost seznámit s jinými masopustními tradicemi, díky sobotnímu vystoupení hostujících souborů. Slavení fašanku přispívá ke kulturnímu vyžití obce právě v období, kdy některé z jiných tradic upadají. Jedná se třeba o krojový ples (*„To už si letos děcka aj rozmýšlaly, jestli ho budu vůbec dělat. Na ty plesy a akce sú pro některé drahé vstupy a tam pak drahá útrata. Lidé radši investují do něčeho iného.“¹³⁹*) nebo o hody (*„Hody dřív ty byly dá se povedat skromné. Něco sa vyneslo, třeba alkoholu nebo buchty. Dneska už ty rodiny aby sa predháňaly, kdo dá víc. Dělají chlebičky a vynášajú to ven, to je naprostá zbytečnost. Z toho plyne, že teho stárka a mládka už nikdo nechce dělat. Je to finanční zátěž a hody upadajú.“¹⁴⁰*).

Plusem je ukázka lidových řemesel a možnost předvést to, co se kdo naučil (třeba že tanec pod šable mají možnost předvést před obecnstvem i ty nejmenší děti, které jej nacvičují ve škole).¹⁴¹

Nedá se říci, že by se během dotazování objevil názor, který by byl striktně proti festivalu. Je ale jasné, že každá mince má dvě strany. A i festival s sebou nese některé negace. To, že slivovice je už někdy přespříliš a chlapi se vrací domů až moc opilí, to už k fašanku prostě asi patří.¹⁴² Horší je ale organizační složitost a ekonomické zatížení pro obec. Protože: *„Hodně sa dává na fašanky. Hodně starostí, financí a zájmu a ostatní věci v obci poklesajú. Počínaje sportovní aktivitú u mládeže. Všetchno sa tlačí na ty fašanky. Nebo třeba práce v obci Strání, ta je taky špatná. Tam by bylo třeba aby obec měla taky zájem. Aby podpořila zaměstnanost, nebo aby pro to něco udělala. Fašanky sú pěkná věc, ale těm lidem tu prácu nedajú.“¹⁴³* Je znát ale i ekonomické zatížení pro jednotlivce. Při pohoštění fašancárů se dnes

---

¹³⁵ Informaci poskytl respondent č. 3, 2016

¹³⁶ Informaci poskytl respondent č. 8, 2016

¹³⁷ V roce 2005 festival navštívil ministr zahraničí Cyril Svoboda, v roce 2014 ministr kultury Mgr. Daniel Herman.

¹³⁸ Informaci poskytl respondent č. 3, 2016

¹³⁹ Informaci poskytl respondent č. 1, 2016

¹⁴⁰ Informaci poskytl respondent č. 3, 2016

¹⁴¹ Informaci poskytl respondent č. 1., 2016

¹⁴² Informaci poskytl respondent č. 2, 2016

¹⁴³ Informaci poskytl respondent č. 3, 2016

připravuje mnohem více jídla, než tomu bylo dříve. Zároveň také, když začínali na obchůzce tančit mladí kluci, nejprve se jim za odměnu dávalo jablko. S postupem času to byla třeba pětikoruna a dneska už se jim dávají i stokoruny.¹⁴⁴ Někteří rodiče své děti doprovází na masopustní obchůzce a jako by přímo čekali, kolik peněz si děti „vytančí“.¹⁴⁵

Jako další negativum bylo uvedeno, že během festivalu jsou v posledních letech venku u zámečku stánkaři, kteří nejsou místní. Jsou to cizí lidé, kteří prodávají drahé výrobky, které jsou i méně kvalitní.¹⁴⁶

Přínosem je den otevřených dveří ve sklárnách. V průběhu celého festivalu sklárny navštíví daleko více lidí než v jiné dny a prodá se tak mnohem více výrobků. I když pro zaměstnance skláren to znamená, že nemají tolik volného času shlédnout jednotlivé body programu. Těší se pak tedy o to více třeba na páteční vystoupení místních ve škole. *„Ve škole, na pátečním představení, to je takovéto, na co sa ľudé těšijú. Že je to jejich, když nemajú čas se jíst podívat v úterek. Dělajú sa tam různé scénky, vystupuje súbor Javorina. Sou tam len miestni vystupujúci. Každý rok je jiné téma. Trebas pečení koblih, nebo nákup v Kauflandu. Tam sa ale práve mluví jen straňansky a používa sa to krásné nárečí, kterým sa už treba ani normálne nemluví.“*¹⁴⁷ Někteří fašancáři přijdou zatančit i do skláren. To jsou pak zákazníci moc mile překvapeni. Nevědí samozřejmě, že se něco takového zrovna ve sklárnách bude dít. Začnou se pak více zajímat a příští rok chtějí vidět festival celý.¹⁴⁸

I když se celkově festival těší velké návštěvnosti, účast na úterním pochovávaní basy začíná dle respondentů upadat. Nejvíce diváků zavítá na sobotní program a vystoupení souborů. Co se samotných fašancárů týká, ti si berou někdy volno několik dní před masopustním úterým, schází se, debatují, a samozřejmě nacvičují. Objevil se ale i názor, že upadá i návštěvnost místních na úterní masopustní obchůzce. *„V úterek se chodívalo po obci, hodně lidí bývalo venku. Dneska už je ta spoločnosť taková trošku uzavřená.“* ... *„Fašancáři chodí do baráků, ale těch lidí venku, no je jich málo. Ti cizí, ti sú venku, pretože dojedú a chcú to taky vidět. Ale miestni, to se nese i dobú, pretože každý je trošku lenivý a len čeká doma, kdo k němu dojde.“*¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ Informaci poskytl respondent č. 7, 2016

¹⁴⁵ Informaci poskytl respondent č. 1., 2016

¹⁴⁶ Informaci poskytl respondent č. 1., 2016

¹⁴⁷ Informaci poskytl respondent č. 6., 2016

¹⁴⁸ Informaci poskytl respondent č. 6., 2016

¹⁴⁹ Informaci poskytl respondent č. 3, 2016

5.4 Změny v masopustní obchůzce

Ačkoliv se tanec pod šable ve své tradiční podobě uchovává do dneška, masopustní obchůzka a její zakončení se během let proměnilo. Nejdůležitější změnou je rozšíření počtu fašancářů a jejich věková skladba. Zatímco v roce 1986 byla v úterý dědina skoro prázdná a člověk skoro nikoho na dědině tančit nepotkal,¹⁵⁰ v roce 2016 vyrazilo celkem dvanáct partií a jejich hudební doprovody. V prvních letech festivalu chodili během masopustní obchůzky tančit pouze členové souboru Javorina. Postupně se k nim přidávali i tanečníci, kteří nebyli členy souboru. Nakonec kolem roku 2000 začali chodit i ti nejmladší, tzn. žáci základní školy a někdy i předškoláci. „Škola, ta to podporuje a potom už ten zvyk sa nese dál.“¹⁵¹ Z jedné rodiny se tak vydá na obchůzku i několik generací. „My už skáčeme prakticky 3 generace, já, syn a starší vnuk. A za chvíli se přidá i ten další, ten nejmenší.“¹⁵² Mladí fašancáři musí obejít nejvíc domů, aby je viděli tančit všichni příbuzní. Vystupování celý den je velice náročné. Proto si někdy tanec mohou o některé části zkrátit.

Zdá se, že role samotného gazdy se od roku 1986 nijak nezměnila. Gazda musí být vůdčí osobnost a schopný zpěvák. Neboť často během tance není pro tanečníky reálné, aby ještě vystačili s dechem, musí je v tomto svém zpěvem nahradit gazda. Být gazdou je čest. „Gazda se mění na dožití, dokád' može chodit a stačí s dechem zpívat, tak to dělá, dokád' mu to zdraví dovoli.“¹⁵³

Co se hudebního doprovodu týká, nemusí jej mít každá fašancářská skupina: „když mají tak chodí, když nemají tak ne, to není povinné.“¹⁵⁴ Nejrozšířenějším doprovodem jsou housle a harmonika. Spoustu dětí se dnes učí hru na housle v hudební škole „Liduška“ a ty pak často doprovází malé fašancáři. Pokud se předvádí jevištní forma tance i s vytínáním a před obecenstvem, patří k ní pěvecký doprovod. Tím jsou ženy, které stojí vedle tanečníků a opakují po gazdovi každou sloku písně, kterou předzpívá.¹⁵⁵ Novinkou posledních šesti let je, že jako hudební doprovod začaly chodit i dívky. Některé z nich nosí mužský kroj.^{156 157}

---

¹⁵⁰ Informaci poskytl respondent č. 6., 2016

¹⁵¹ Informaci poskytl respondent č. 3., 2016

¹⁵² Informaci poskytl respondent č. 6., 2016

¹⁵³ Informaci poskytl respondent č. 11, 2016

¹⁵⁴ Informaci poskytl respondent č. 8, 2016

¹⁵⁵ Jsou to členky folklorních souborů. Jelikož spousta z nich má dnes vysokoškolské vzdělání v hudebním oboru, zpěv a vystupování je více na úrovni.; Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

¹⁵⁶ Informaci poskytl respondent č. 2, 2016

¹⁵⁷ Viz příloha č. 13

Ve sledovaném období prošlo stavebními úpravami mnoho domů ve Strání. Dříve fašancáře tančili v domech v pod návratí. Pod návratí se ve většině domů přestavělo na garáž, dílnu, či na vstupní chodbu. Fašancáře se tak přesouvají do jiných částí domu, kde je pro ně dostatek místa. Například do kuchyně či obývacího pokoje. Typickou stavbou, kde lze shlédnout pod šable v pod návratí je dům Štrbákovec. Ten se také stal po rekonstrukci v roce 1997 téměř povinnou zastávkou všech skupin fašancářů.

Změnou prošel i samotný závěr masopustního veselí, tedy pochováání basy. Až do roku 2007 se totiž basa pochovávala na dvou místech. Ve Květné v kulturním domě a ve Strání na Zámečku. Dvojí pochováání basy byl zřejmě pozůstatek z dřívější doby, kdy: „*Strání byla spíše ta sedlácká, zemědělská část. A Květná, protože tam byli skláři a sklárny, to byla taková vyspělejší část. Bylo to taky kvůli tomu, že je dědina tak dlhá, že si jeden konec chtěl udělat svojú basu a druhý též svojú.*“^{158 159} Od vyhoření kulturního domu ve Květné se pochováává basa pouze na Zámečku ve Strání. Protože většinou závěrečné čtení hříchů basy připravuje Straňák, týká se především obyvatel z horního konce – tedy ze Strání, a nikoliv z dolního konce – tedy ze Květné.¹⁶⁰

5.5. Změny fašanku v souvislosti s pádem komunistického režimu

Změny po roce 1989, které se samozřejmě projeví i ve sféře kulturní činnosti, kdy dočasně ubylo souborů a zanikly i některé slavnosti,¹⁶¹ se v tomto ohledu na fašanku ve Strání negativně nepodepsaly. „*Potom v tem osmdesátém devátem, po zvonění klíčema sem si myslela, že to všechno zanikne. Protože takový byl útlum. Rozpustili třeba BROLN,¹⁶² kde sem já chodila. Já sem si myslela, že to zkrátka upadá. Ale došla sem sem a tady bylo muziky...*“¹⁶³ I když komunistický režim dle respondentů nijak významně neomezoval podobu fašanku v obci, během rozhovorů vyvstalo několik jeho negativ. Dnes se vyučování ve škole zkracuje, nebo se děti bez problémů z vyučování pouští, aby se mohly zúčastnit úterní občůzky. Za bývalého režimu ale byla jako tradice uznávaná pouze činnost souboru „*a ne nějaké skákání po barácích.*“

---

¹⁵⁸ Informaci poskytl respondent č. 9, 2016

¹⁵⁹ „*Společenskou odluku mezi skláři z Huti a Stráněnskými*“ zmiňuje i Janáček.; Janáček, Leoš: „Pod šable“. Tanec mečový na naší domácí půdě. In: Folkloristické dílo (1886-1927): studie, recenze, fejetony, zprávy. Svazek 3-1, Editio Janáček, Brno 2009, s. 336

¹⁶⁰ Informaci poskytl respondent č. 9, 2016

¹⁶¹ Krist, Jan Miroslav: Tradice a současnost; In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, str. 332

¹⁶² Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů.

¹⁶³ Informaci poskytl respondent č. 10, 2016

*Děcka sa skoro hambily, keď sa chceli jist' v úterek podívat. Nekery učitelé tuto tradici neuznávali a nechceli děcka ze školy pustit.*¹⁶⁴

Největším omezením za komunistického režimu byl zákaz pro soubor Javorina vycestovat a předvést tanec pod šable v zahraničí. Soubor byl pozván do Belgie již v roce 1984, ale vycestovat mohl až v roce 1986. *„Až v tom roce osmdesátém šestém byla politická situace už trošku jiná. Do komunistů sa začalo trošku bušit, komunisti už dostávali trošku na frak. A tehdy už sa to začalo trošku lámat, už to bylo volnějši.*¹⁶⁵ V roce 1986 tedy soubor dostal povolení ale s tou podmínkou, že musí udělat přehrávku. *„Přehrávky sa dělaly u skupin, které hrály. Ale u nás u folklorních sa to dělalo tak, že dojely dvě z kulturního střediska z Brna, dvě dámy. Jestli je soubor vůbec schopný reprezentovat naši vlast. To znamená naši vlast, jak politicky, jestlijsme schopni vycestovat a jestli sme aj - prostě jestli na to máme. Takže ta situace se trošku zmírnila v tom, že už nás jakoby pustili. Takže udělali sme to přezkoušení, ty dámy nás vyzkoušely. Museli sme předvést tance, ve dvoraně tady. A teď bylo hodnocení. Byli tam političtí činovníci, kteří tam seděli a nakonec to vyznělo tak, že nás doporučili. Schválili to, že je soubor schopný vycestovat. Že může reprezentovat ale s tím, že musí mět dva politické zástupce. To znamená, že vycestovalo nás 22. Bylo nás tam 22 vybraných teda, který sme jak sa povedá přešli přes to síto politické. Jinak nás v souboru bylo 30 - další neprošli.*^{166 167}

Soubor byl v Belgii velice úspěšný. Tehdejší politická pracovnice, která se souborem do Belgie jela jej velice pochválila. Jako redaktorka tehdejší Slovácké Jiskry (dnes Slovácké noviny), o tom publikovala oslavný článek a od té doby mohl soubor jet prakticky kamkoliv. Úspěch v Belgii potvrzují přetrvávající dobré vztahy se souborem *Lange Wapper* z Antverp. Ten se v roce 1992 také stal hostem na fašankovém festivalu a předvedl zde svůj vlámský tanec s dlouhými meči.¹⁶⁸

Naopak pozitivem minulého režimu bylo to, že všichni Straňané pracovali ve Strání a měli k sobě blízko. *„Dneskaj ludé pracujú přeč, i mimo Českú republiku a už sa tolejš nesdružujú. Taky ředitel skláren býval dřívě Straňák a dneskaj je to Pražák a nemá k temu takový vztah.*¹⁶⁹ Zároveň jsou ve sklárnách přísné normy. Dřív šly ženy tančit do skláren

---

¹⁶⁴ Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

¹⁶⁵ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹⁶⁶ Informaci poskytl respondent č. 4, 2016

¹⁶⁷ Viz příloha č. 15 a 16

¹⁶⁸ Tehdejší vedoucí souboru si Strání tak oblíbil, že si nechal ušít i straňanský kroj.; Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

¹⁶⁹ Informaci poskytl respondent č. 6, 2016

v převleku za muže, dovnitř směly děti, tančilo se a zpívalo. Dnes ředitel nepustí kvůli bezpečnostním normám Evropské unie fašancáry dál než na vrátnici.

5.6 Kroje v souvislosti s masopustní obchůzkou

Tanec pod šable se v současnosti tančí v obou typech krojů, které se na Strání vyskytují. Jak ve starém, tak v novém. Je velkým pozitivem, že se takto oba kroje zachovávají. Pokud si dospělí tanečníci nechávají pro sebe kroj šít, nejčastěji to bývá kroj nový. Jeho výroba se částečně přesunula i mimo obec. „*Boty si třeba necháváme šít i jinde. I když dřív se všechno šilo tady. Boty mám z Josefova. Stojí nové šest až osm tisíc. Sú ale celokožené a je to ruční práce. Širáček mě stál třeba tisíc a celý kroj je tak za dvacet tisíc.*“¹⁷⁰ Nový kroj se pozná podle modrých nohavic, vysokých černých kožených bot, bílé košile, černé vesty a černého širáku.

Nicméně díky tomu, že teď tanec pod šable tančí daleko více lidí, využívá se více i kroj starý.¹⁷¹ Jak uvádí respondent(ka) č. 1, sama se dříve v souboru Javorina zapojila o jeho „znovuobjevení“. Spousta lidí má totiž staré kroje od svých prarodičů či rodičů.¹⁷² A díky zvýšenému zájmu se jej dnes učí některé ženy v obci opět šít.¹⁷³ Součástí starého kroje je černý širáček i bílá košile. Dále světlá halenka, světlé nohavice nebo *trásláky* (k těm se pak přidává tlustý kožený opasek). Boty mohou být vysoké černé nebo *krpce*. Krpce jsou nízké hnědé boty s koženými tkanicemi na obvázání kolem lýtky. I krpce jsou kožené.

Nejmenší fašancáry tančí v kroji starém. Nechávají se pro ně ušít především trásláky.¹⁷⁴ Jsou to jednoduše šité nohavice z tvrdé látky. Dříve to byla nejjednodušší součást toho nejhudšího pracovního kroje, ve kterém se chodilo dojit krávy nebo pracovat na pole. Malí tanečníci rychle rostou a ušití těchto kalhot není příliš velkou finanční zátěží.¹⁷⁵ Boty u nejmenších bývají všelijaké, většinou má ale partia stejnou barvu bot – bílou či černou. Vyrábí se pro ně šavličky menších velikostí¹⁷⁶ a místo širáku mohou mít černou beranici.

Gazda se od ostatních tanečníků odlišuje dlouhou halenkou, přehozenou pouze přes ramena. Zatímco ostatní mají červené šavle, gazda nese šavli v barvě přírodního dřeva.¹⁷⁷

---

¹⁷⁰ Informaci poskytl respondent č. 5., 2016

¹⁷¹ Informaci poskytl respondent č. 1., 2016

¹⁷² Informaci poskytl respondent č. 10, 2016

¹⁷³ Informaci poskytl respondent č. 1., 2016

¹⁷⁴ Viz příloha č. 10

¹⁷⁵ Informaci poskytl respondent č. 5, 2016

¹⁷⁶ Viz příloha č. 11

¹⁷⁷ Viz příloha č. 12

Smutným faktem je, že se v poslední době objevilo rozprodávání částí starých krojů.¹⁷⁸ Staré kroje jsou ušité ručně a z těch nejkvalitnějších materiálů. Málokdo je dnes také zvládne ušít, a proto mají vysokou hodnotu. Nejenom finanční. Do obce občas přijdou obchodníci, kteří rozdávají letáčky a chtějí vykoupit kroje starší osmdesáti let. Nehledě na to, jestli jsou poškozené či ne. Kroje rozprodávají především staří lidé. Řeknou si, že už tak starý a poničený kroj nebude mít žádnou cenu. Když jim pak obchodníci nabídnou za potrhanou sukni několik tisíc, je to pro ně skvělý přivýdělek.¹⁷⁹

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala změnami masopustních tradic v obci Strání za uplynulých třicet let a zároveň tím, jak o nich smýšlí její obyvatelé. Obec Strání jsem si vybrala z toho důvodu, že se zde do dnešních dní zachovala specifická forma slavení masopustu. V místním nářečí se označuje jako fašank, jehož nejdůležitější částí je masopustní obchůzka s tancem pod šable. Ve sledovaném období se udály zásadní politické změny společnosti, jako například pád komunistického režimu, rozdělení Československé republiky či vstup do Evropské unie. Tyto politické změny s sebou obvykle nesou i změny na poli socio-kulturním. Dalo se tedy očekávat, že se určitým způsobem odrazí i na způsobu slavení a podobě této místní masopustní tradice.

Jako hlavní výzkumnou metodu jsem zvolila rozhovory s místními obyvateli, ať už se aktivně na fašanku podíleli/podílí, či nikoliv. K získání celkového náhledu a pozdějšího popisu mi posloužil terénní výzkum - pozorování v průběhu Festivalu masopustních tradic Fašank v roce 2016. Jako další metodu jsem zvolila analýzu literatury a tiskovin ze sledovaného období. Interpretací získaných dat jsem dospěla k následujícím závěrům:

Co se týče změn v souvislosti s pádem komunistického režimu, tak zcela nesporně nejzásadnější změnou je možnost prezentace svátku v zahraničí. Bývalý režim sice samotnou podobu oslav masopustu neomezoval, ze své podstaty však ani nepodporoval. Až díky uvolnění v režimu po roce 1986 a následně po jeho pádu, měli fašancáři možnost své tradice prezentovat v zahraničí a navázat zde spolupráci s místními folklorními spolky. Po pádu režimu je také výuka tance pod šable více podporována ve školních institucích a pro žáky není problém

---

¹⁷⁸ Viz příloha č. 14

¹⁷⁹ Informaci poskytl respondent č. 6., 2016

vynechat v masopustním období některou z částí školní docházky. Výzkum neprokázal, že by se na změnách masopustu ve Strání výrazněji podepsalo rozdělení Československa či vstup do Evropské unie. Evropskou unii snad můžeme zmínit v souvislosti s nově se objevující možností čerpání dotací na kulturní akce. Dle místních se však tato cesta neosvědčila z důvodu velké byrokratické zátěže.

Úhrnem se dá říci, že nejvýraznějším faktorem podílejícím se na proměně masopustních tradic ve Strání je Festival masopustních tradic Fašank. Nejenom, že festival přispěl k celkovému prodloužení doby slavení fašanku ve Strání, ale především výrazně přispěl a přispívá k uchovávání masopustních tradic. Ve sledovaném období se z jediného dne slavení fašanku v obci stalo dní deset a výrazně se tak prodloužilo. Zvýšil se nejen počet dní fašanku, ale došlo k rapidnímu nárůstu akcí, jež se v období jeho slavení konají. Neopomenutelným poznatkem je nárůst počtu fašančárů a rozšíření jejich věkové skladby při zachování původní podoby tance pod šable.

V této souvislosti je nutno zmínit i častější využívání starých krojů a opětovná snaha některých místních žen naučit se jej vyšívat. Je to důležité z toho důvodu, že se výroba krojů často přesunuje mimo obec. Postupně se také přesunuje místo tančení fašančárů z pod návratí do soukromějších částí domu, jako je například obývací pokoj. Objevil se také zajímavý fenomén, kdy se k hudebnímu doprovodu fašančárů přidávají dívky, které nosí mužský kroj, což u jiných tradic v obci nevidíme.

Na příkladu založení festivalu vidíme, v co se může změnit pouhý nápad pronesený při přátelském posezení mezi třemi lidmi. Úspěšnost festivalu potvrzuje také cena z roku 2013 od českého výboru ICOM¹⁸⁰, kterou získalo muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, za projekt zachráněného nehmotného kulturního dědictví – 25 let Festivalu masopustních tradic Fašank.

Respondenti se shodují, že festivalu nelze upřít výše zmíněné klady. Na negativa vztahující se k festivalu upozornili především ti, kteří se na něm aktivně nepodílí. Jedná se hlavně o náklady na něj a s tím související finanční zatížení obce. Respondenti zmínili, že festival slouží ke kulturnímu vyžití v obci právě v době, kdy některé ostatní kulturní akce upadají. Otázkou ale je, zdali to není způsobeno právě zvýšeným zájmem obce o festival a s tím související upozadřování některých dalších společenských aktivit.

---

¹⁸⁰ The International Council of Museums

Celkově se ve sledovaném období proměnila skladba účastníků masopustního veselí (nejenom účastníků, kteří se aktivně podílí na masopustní obchůzce). K obyvatelům obce se připojilo více přespolních návštěvníků, kteří mají možnost seznámit se s tamními masopustními tradicemi a zároveň také Straňané mohou shlédnout tradice z jiných míst České republiky i ze zahraničí.

I když téměř celá oslava masopustu v obci je veřejně přístupná pro všechny návštěvníky festivalu, jedna část stále zůstává některým zrakům skrytá. Právě tato část je pro Straňáky nejdůležitější, protože fašánčáře tančí pod šable uvnitř jednotlivých domů a pro místní je to slavnostní příležitost pro setkávání s rodinou a přáteli.

Dle vývoje posledních let lze soudit, že i příští jubilejní třicátý ročník Festivalu v roce 2017 bude úspěšný, že se masopustní tradice ve Strání budou uchovávat a že možná budou, stejně tak jako se byly masopustním tradicím na Hlinecku, zapsány do seznamu nemotného dědictví UNESCO.

Použitá literatura a zdroje

Literatura:

Bachtin, Michail Michajlovič: François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance, Argo, Praha 2007

Burke, Peter: Lidová kultura v raně novověké Evropě, Argo, Praha 2005

Černíková-Silná, Kateřina (ed.): Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008

Frolec, Václav (ed.): Masopustní tradice, Blok, Brno 1979

Frolec, Václav (ed.): Obřadní obchůzky, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Ústav lidového umění ve Strážnici, Uherské Hradiště 1988

Hendl, Jan: Kvalitativní výzkum, Portál, Praha 2005

Janáček, Leoš: „Pod šable“. Tanec mečový na naší domácí půdě. In: Folkloristické dílo (1886-1927): studie, recenze, fejetony, zprávy. Svazek 3-1, Editio Janáček, Brno 2009, s. 335-336

Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10, Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000

Jelínková, Zdenka: Lidové tance na Slovácku. Národní tance, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1954

Jeřábek, Richard: Etnografické oblasti, okrsky, přechodná pásma a jejich obyvatelé. In: **Jančář, Josef a kol.:** Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, str. 13-29

Jeřábek, Richard (ed.): Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Svazek 2 a 3, Mladá fronta, Praha 2007

Krist, Jan Miroslav: Putování tance pod šabe. In: Černíková-Silná, Kateřina (ed.): Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008, s. 75-80

Krist, Jan Miroslav: Tradice a současnost; In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, str. 327-333

Langhammerová, Jiřina: Lidové zvyky, Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2004

Matuszková, Jitka: Typologie lidového tance. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s. 313-324

Popelka, Pavel: Ekologie straňanského masopustního tance Pod šable. In: Frolec, Václav (ed.): Masopustní tradice, Blok, Brno 1979 s. 165-171

Popelka, Pavel: Fašank: Festival masopustních tradic: 25 let: Strání: 1987-2012, Strání: Obec Strání; V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2012

Popelka, Pavel: K typologii masopustních obchůzek na východní Moravě In: Frolec, Václav (ed.): Obřadní obchůzky, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Ústav lidového umění ve Strážnici, Uherské Hradiště 1988, str. 109-124

Popelka, Pavel: Řečeno písní – lidové písně ze Strání, Krajská knihovna Františka Bartoše; Muzeum J. A. Komenského, Uherský Brod 2005

Pospíšil, František: Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě. Národopisný Věstník Československý VI., Společnost národopisného musea československého, 1911, s. 25–55

Staňková, Jitka – Baran, Ludvík: Masky, démoni, šaškové, THEO, Praha 1998

Stavělovlá, Daniela: Předmluva. In: Černíková-Silná, Kateřina (ed.): Prostředí tance: hranice identity a jejich překračování, NIPOS Praha ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, Praha 2008, s. 7-8

Švaříček R., Šedová K. a spol.: Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, Portál, Praha 2007, s. 119

Toncrová, Marta: Písňové druhy a zpěvní příležitosti. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10. Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s. 277-283

Večerková, Eva: Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře, Praha 2015

Večerková, Eva: Výroční obyčeje a obyčeje spjaté se zemědělstvím. In: Jančář, Josef a kol.: Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Svazek 10, Ústav lidové kultury ve Strážnici, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2000, s. 187-213

Zíbrt, Čeněk: Český Masopust, Zlatá Praha 14, 1886

Zíbrt, Čeněk: Jak se kdy v Čechách tancovalo: dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby se zvláštním zřetelem k dějinám tance vůbec, 2. vyd., (v SNKLHU 1. vyd.), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1960

Zíbrt, Čeněk: Masopust držíme In: Zíbrt, Čeněk: Veselé chvíle v životě lidu českého, Vyšehrad, Praha 1950, s. 55-169

Zíbrt, Čeněk: Veselé chvíle v životě lidu českého, Vyšehrad, Praha 1950

Internetové zdroje:

Zpravodaj obce Strání, OÚ Strání, 2006-2016

Dostupné z: <http://strani.interneto.cz/content/40>

Programy a plakáty Festivalu masopustních tradic v obci Strání

Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/archiv-1987-2016?idm=94>

Fotografie fašancárů v pvodu práce

Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/clanky/20040209.php>

Fotografie malých fašancárů před Štrbákovcem

Dostupné z: <http://www.slovacko.cz/pl/akce/18322>

Definice hambálkového krovu

Dostupné z: <http://www.vseostrese.cz/hambalkovy-krov/t1156>

Informace o obci Strání

Dostupné z: <http://www.strani.cz>

Informace o subregionu Uherskobrodsko

Dostupné z: <http://www.slovacko.cz/lokalita/6486>